

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Laura Mälkiä

Monikielisen kirjaston kokoelmien arviointi vieraskielisen väestön näkökulmasta

Opinnäytetyö

Syksy 2025

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä: Laura Mälkiä

Työn nimi alaotsikoineen: Monikielisen kirjaston kokoelmien arviointi vieraskielisen väestön näkökulmasta

Ohjaaja: Satu Salmela

Vuosi: 2025

Sivumäärä: 63

Liitteiden lukumäärä: 4

Tämän opinnäytetyön aihe oli Monikielisen kirjaston kokoelmien tutkiminen ja arvioiminen Suomen vieraskielisen väestön näkökulmasta. Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Monikielinen kirjasto. Tavoitteena oli selvittää, miten hyvin heidän kokoelmansa palvelevat vieraskielistä väestöä. Samalla kokoelmista haluttiin saada tietoa, jota Monikielinen kirjasto voi hyödyntää jatkossa.

Tutkimuksen tarkasteltavat kielet valittiin vuoden 2024 väestötilastojen puhutuimpien kielten joukosta. Kielistä rajattiin pois ne, joilla Monikielinen kirjasto ei hanki aineistoa. Kieliä valittiin 24. Tarkasteltavien kielten kokoelmia tutkittiin neljän tutkimuskysymyksen avulla. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, paljonko aineistoja oli suhteessa väestöön, millainen aineistojen ikäjakauma oli, paljonko aineistoja lainattiin ja hankittiin sekä miten monipuolisia kokoelmat olivat.

Tutkimusmenetelminä käytettiin määrällistä tilastotutkimusta ja laadullista kyselytutkimusta. Määrällisessä tutkimuksessa käytettiin väestötilastoja, erilaisia kirjastotilastoja ja Helmet-tietokantaa. Laadullisessa tutkimuksessa käytettiin Monikielisen kirjaston henkilökunnalle tehtyä hankinta-aiheista kyselyä, joka tehtiin Webropolilla.

Tuloksista selvisi, että Monikielinen kirjasto on pääosin onnistunut huomioimaan hyvin väestössä puhutuimmat vieraskielet. Joidenkin kielten kohdalla aineistoa oli vähemmän suhteessa puhujamääriin. Puutteisiin löytyi kuitenkin usein mahdollinen selitys, esimerkiksi hankintaan liittyvät vaikeudet tai nopeasti kasvaneet väestöluvut. Kokoelmista saatiin myös paljon hyödyllistä numeerista tietoa. Esimerkiksi vuonna 2024 aineistoja oli keskimääräisesti 0,13:n verran suhteutettuna kielten puhujiin. Enintään viiden vuoden ikäisten aineistojen osuus kokoelmasta oli tutkimushetkellä keskimääräisesti 30 %. Lisäksi vuonna 2024 aineistoja lainattiin keskimääräisesti 0,95 kertaa. Kokoelmista löydettiin myös muutamia kehityskohteita: esimerkiksi albanian, tagalogin, thain, bengalin ja urdun kokoelmia voisi täydentää.

¹ Asiasanat: kokoelmat, kokoelmatyö, monikielisyys, väestötilastot

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Bachelor of Business Administration, Library and Information Services

Author: Laura Mälkiä

Title of thesis: Assessment of the Multilingual library's collections from the point of view of the foreign language population

Supervisor: Satu Salmela

Year: 2025

Number of pages: 63

Number of appendices: 4

The aim of this thesis was to research and assess the Multilingual library's collections from the point of view of Finland's foreign language population. The thesis was commissioned by the Multilingual library. A secondary aim was to find out whether their collections meet the needs of the foreign language population. Another objective was to give the Multilingual library new data about their collections for future use.

The target languages were selected from the 2024 population census. Languages in which the Multilingual library does not acquire material were removed. After that the 24 most spoken languages were chosen. The target languages' collections were assessed through four research questions. Among them were to find out how much material the library had compared to the population, what the age distribution of the materials were, what the borrowing and acquisition figures for the materials were, and how diverse the collections were.

This thesis used both quantitative and qualitative methods. The quantitative research was carried out by using population statistics, various library statistics and the Helmet database. The qualitative research was carried out by using a Webropol survey made for the Multilingual library, with a focus on acquisition.

Based on the results the Multilingual library has, for the most part, taken the target languages into consideration. Some of the languages were slightly underrepresented. Possible explanations for the deficiencies were found, such as difficulties in acquisition or rapid changes in the target language population. The results also yielded useful numerical data. For example, in 2024 the average per capita number for materials was 0.13. On average, 30 % of the collections was found to be up to five years old. Additionally, in 2024 the collections were borrowed 0.95 times on average. The results also revealed areas of improvement in the collections. For example, the collections of Albanian, Tagalog, Thai, Bengali and Urdu could be restocked.

¹ Keywords: collections, collection management, demographic statistics, multilingualism

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkuuettelo	6
1 JOHDANTO	7
2 MONIKIELINEN KIRJASTO	9
2.1 Monikieliset kirjastot maailmalla	9
2.2 Suomen Monikielisen kirjaston tausta ja tehtävät.....	10
2.3 Monikielisen kirjaston hankkima aineisto.....	12
2.4 Monikielisen kirjaston aineiston lainaustavat.....	14
3 HYVÄN KOKOELMAN PIIRTEITÄ	17
3.1 Monikielisen kirjaston asema kirjastoverkossa.....	17
3.2 Monipuolinen ja uudistuva kokoelma.....	17
3.3 Monikulttuurillinen ja monikielinen kokoelma.....	20
3.4 Monikielisiä kirjastoja koskevat erityishuomiot.....	22
4 SUOMEN VIERASKIELISEN VÄESTÖNRAKENTEEN MUUTOS.....	23
4.1 Maahanmuuton tarkastelun tärkeys	23
4.2 Turvapaikanhaku, pakolaisuus ja konfliktit	23
4.3 Ilmastonmuutoksesta johtuva maahanmuutto	25
4.4 Työperäinen maahanmuutto	26
4.5 Opiskelijat.....	27
4.6 Muut maahanmuuttoon liittyvät tekijät	28
5 TUTKIMUSKYSYMYKSET, -MENETELMÄT JA RAJAUS.....	30
5.1 Tutkimuskysymykset	30
5.2 Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät	30
5.3 Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät.....	34
5.4 Tutkimuksen rajaus	35
5.5 Lisähuomioita käytettävistä tutkimusaineistoista	37

6	MÄÄRÄLLISEN TUTKIMUKSEN TULOKSET	39
6.1	Kokoelmien suhde väestöön	39
6.2	Kokoelmien ikäjakauma	42
6.3	Kokoelmien lainaus ja hankinta	44
6.4	Kokoelmien monipuolisuus.....	47
7	LAADULLISEN TUTKIMUKSEN TULOKSET	49
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	51
9	POHDINTA.....	55
	LÄHTEET	59
	LIITTEET	64

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Suomalaista käänöskirjallisuutta latvian kokoelmassa.....	14
Kuva 2. Monikielinen kirjasto sijaitsee Pasilan kirjaston tiloissa.....	15
Kuva 3. Kaikki tagaloginkieliset aikuisten kirjat olivat lainassa.....	53
Kuva 4. Aikuisten hindinkielinen aineisto vaikutti vanhalta.....	56
Kuvio 1. Eniten kokoonsa nähden kasvaneiden kielten puhujamäärät 2020–2024.	41
Kuvio 2. Vuoden 2024 kokoelmien per henkilö -luvut.	42
Kuvio 3. Vuosina 2019–2025 julkaistujen kirjojen osuus kokoelmista vuonna 2025.	43
Kuvio 4. Kaikkien tarkasteltavien kielten kokoelmien ikäjakauma vuonna 2025.	44
Kuvio 5. Hankintalukujen vaihtelevat määrät vuosina 2020–2024.	46
Kuvio 6. Puolan kokoelman hankintalukujen ja lainauskierron yhteys.	47
Taulukko 1. Väestön puhutuimmat 24 vieraskieltä vuonna 2024 ja Helsingin kaupunginkirjaston suurimmat 24 kielikokoelmaa vuonna 2024.	40
Taulukko 2. Vuosien 2020–2024 lainauskiertoluvut.....	45

1 JOHDANTO

Suomessa asuu tällä hetkellä huomattava määrä väestöä, jonka äidinkieli on vieraskielinen. Sana ”vieraskielinen” tarkoittaa oman kielen tai maan virallisten kielten kannalta erikielistä (Kotimaisten kielten keskus, 2024b). Tässä opinnäytetyössä kyseisellä sanalla viitataan Suomen virallisista kielistä poikkeaviin kieliin. Tilastokeskuksen (2025b) mukaan vuoden 2024 lopussa Suomessa asui 610 148 äidinkieleltään vieraskielistä henkilöä, mikä on 10,8 % koko Suomen väestöstä. Vieraskielisen väestön määrä Suomessa on myös jatkuvassa nousussa, sillä kymmenessä vuodessa se on kasvanut 329 562:sta nykyiseen lukuunsa. Myös puhuttuja kieliä on runsaasti, sillä Suomessa puhutaan noin 160 eri kieltä (Tilastokeskus, 2025a). Vieraskielisten asukkaiden tarpeiden huomioiminen on tärkeää, etenkin ottaen huomioon, miten suurista väestöluvuista on kyse. Suomen perustuslain (731/1999, 2 luku 17 §) perusoikeuksissa onkin määrätty, että muillakin kuin suomea ja ruotsia puhuvilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Myös kirjastojen kuuluu huomioida vieraskielistä väestöä. Laissa yleisistä kirjastoista (1492/2016, 10 §) määrätään, että yleisten kirjastojen tulee ottaa paikallisten kieliryhmien tarpeet huomioon. Lukukeskus (2024) kertoo, että oman äidinkielen hyvä hallinta on tärkeää oman identiteetin kannalta. Siksi vieraskielisten lukutarpeita pitäisi tukea. Lisäksi eri kielten tukeminen edesauttaa kulttuurillisen ja kielellisen moninaisuuden saavuttamista yhteiskunnassa. Kirjastoalan kattojärjestö IFLA eli International federation of library associations and institutions sekä Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO ovat tehneet tästä aiheesta julkaisun. IFLA ja UNESCO (2012, s. 1) määrittelevät kulttuurillisen moninaisuuden eri kulttuurien sopusointuisena yhteiselona ja vuorovaikutuksena. He (s. 2) lisäävät, että kulttuurillinen ja kielellinen moninaisuus on ihmiskunnan yhteinen perintö, jonka kunnioittaminen takaa rauhaa, turvallisuutta ja luovuutta. Heidän mielestään kirjastojen pitäisi tukea kielellistä moninaisuutta tarjoamalla aineistoja, jotka tukevat yhteisön kaikkien asukkaiden tarpeita. Tällä he (s. 3) tarkoittavat muun muassa monikielisten kokoelmien tarjoamista.

Suomessa näitä monikielisiä kokoelmia tarjoaa tämän opinnäytetyön toimeksiantaja eli Monikielinen kirjasto, jonka tehtäviin kuuluu vieraskielisen väestön kirjastopalveluiden

tukeminen (Monikielinen kirjasto, 2020, s. 9). Tässä opinnäytetyössä tutkitaan Monikielisen kirjaston kokoelmia vieraskielisen väestön näkökulmasta. Tarkoituksena on selvittää, paljonko heillä on aineistoa väestön eri vieraskielisiä ryhmiä kohti, millaisia heidän kokoelmansa ovat ja paljonko niitä on lainattu ja hankittu. Tavoite on, että tämän opinnäytetyön tulosten avulla Monikielinen kirjasto saisi selkeämmän käsityksen kokoelmistaan. Kokoelmien kehittämistä kertova Peggy Johnson (2018, s. 282) huomauttaakin, että kokoelmien arviointi edesauttaa sen kehittämistä, ja siten kirjastot voivat palvella asiakkaiden tarpeita paremmin. Tämän opinnäytetyön jatkotavoite onkin, että Monikielinen kirjasto voisi palvella vieraskielistä väestöä paremmin.

Tämän opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ja tärkeä, sillä Monikielinen kirjasto täytti tänä vuonna 30 vuotta, mutta heidän kokoelmistaan ei ole ennen tehty tämänkaltaista tutkimusta. Monikielistä kirjastoa ja monikielistä aineistoa on käsitelty aiemmissa tutkimuksissa, mutta eri aihein. Monikielinen kirjasto (2020) on tehnyt selvityksen siitä, millaisia monikielisiä palveluita kirjastoissa on, miten tietoisia kirjastot ovat Monikielisestä kirjastosta ja miten tietoisuutta voisi parantaa. Tätä selvitystä käyttäen Susanna Kouva (2022) on tutkinut Outi-kirjastojen monikielisiä aineistoja, palveluita ja palveluntarpeita. Lisäksi Helsingin kaupunginkirjasto (2016) on tehnyt selvityksen turvapaikanhakijoiden palvelutarpeista kirjastoissa. Kuitenkaan itse Monikielisen kirjaston kokoelmista ei ole tehty erillisiä tutkimuksia. Monikielinen kirjasto myös suunnittelee tekevänsä selvityksen toimintaansa ja organisoitumiseensa liittyen vuonna 2026 (Sivulainen, 2025). Monikielinen kirjasto kertoi voivansa hyötyä tämän opinnäytetyön tuloksista tehdessään selvitystään (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 24.10.2025). Lisäksi, vaikka tämä opinnäytetyö tehtiin tilaustyönä, aiheen valintaan vaikutti myös oma mielenkiinto eri kulttuureja, monikielisiä aineistoja ja kokoelmien kehittämistä kohtaan.

Koska tässä opinnäytetyössä käsitellään Monikielistä kirjastoa, kokoelmatyötä sekä vieraskielistä väestöä, näitä kaikkia aiheita koskien on omat taustoittavat lukunsa edellä mainitussa järjestyksessä. Lisäksi tutkimusmenetelmiä koskevassa luvussa kerrotaan, kuinka kokoelmia tutkittiin tilastotutkimuksen ja kyselyn avulla. Tutkimuksessa käytettiin siis sekä määrällistä että laadullista tutkimusmenetelmää. Tuloksilla, johtopäätöksillä ja pohdinnalla on omat lukunsa, sillä kokoelmista saatiin paljon kiinnostavaa ja uutta tietoa.

2 MONIKIELINEN KIRJASTO

2.1 Monikieliset kirjastot maailmalla

Kirjastot eri puolilla maailmaa ovat reagoineet monikielisen aineiston tärkeyteen. Ennen kuin käsitellään Suomen Monikielisen kirjaston toimintaa, on aiheellista tarkastella, miten muissa maissa tarjotaan monikielistä aineistoa. Eri maiden kirjastojen vertailun avulla saadaan parempi käsitys Suomen Monikielisen kirjaston ainutlaatuisuudesta. Samalla nähdään, ettei ole yhtä tiettyä tapaa toteuttaa monikielistä kirjastoa.

Naapurimaista Ruotsilla on ainakin kaksi monikielistä kirjastoa. Yksi on MLC eli Mångspråkiga lånecentralen, joka on perustettu vuonna 2000 (MLC, henkilökohtainen tiedonanto, 22.9.2025). MLC on valtion rahoittama, ja se kuuluu Tukholman kaupunginkirjastoon (MLC, i.a.). MLC:n kokoelmiin kuuluu yli 100 kieltä, pois lukien pohjoismaiset kielet ja yleiset vieraat kielet kuten englanti. MLC on fyysisenä tilana suljettu asiakkailta, eli asiakkaat eivät voi käydä siellä. He voivat silti varata verkosta aineistoa haluamaansa Tukholman kirjastoon. Tukholman ulkopuoliset asukkaat voivat pyytää omaan lähikirjastoonsa aineistoa MLC:n kautta. MLC auttaa myös Ruotsin muita kirjastoja esimerkiksi aineiston hankinnassa. Lisäksi Tukholmassa on Internationella biblioteket eli Kansainvälinen kirjasto, joka sijaitsee Kungsholmenin kirjastossa (Stockholms stadsbibliotek, i.a.). Se kuuluu myös Tukholman kaupunginkirjastoon, ja sieltä löytyy aineistoa yli 100 kielellä. Kansainvälinen kirjasto on auki asiakkaiden asiointia varten myös paikan päällä, ja he järjestävät monikielisiä tapahtumia.

Myös Norjassa on monikielinen kirjasto nimeltään DFB eli Det flerspråklige bibliotek (DFB, i.a.-a.). Se on perustettu jo vuonna 1975, ja sitä hallinnoi nykyään Norjan kansalliskirjasto (DFB, i.a.-b.). DFB:n kielikokoelmaan kuuluu noin 70 kieltä, jos otetaan mukaan pienetkin kokoelmat (DFB, i.a.-a.). DFB toimii samankaltaisesti kuin MLC. Siellä ei siis voi asioida paikan päällä, mutta sieltä saa kotiin kaukolainana aineistoa tai omaan lähikirjastoonsa valikoiman kirjoja. DFB myös järjestää luentoja ja auttaa muita kirjastoja monikielisten aineistojen ja tapahtumien kanssa.

Maissa, joissa ei ole monikielisiä kirjastoja, voi silti olla monikielisiä kokoelmia osana kirjastojen muuta kokoelmaa. Esimerkiksi Kanadassa on Toronton kaupunginkirjasto, jossa on paljon monikielistä aineistoa. Sitä arvioinut Valentina Ly (2018, s. 19) kertoo, että Kanadan kansalliskirjasto tarjosi ennen monikielisiä aineistoja kirjastoille. Nykyään niiden hankkiminen kuuluu yleisten kirjastojen tehtäviin. Lyn (s. 21) mukaan Toronton kirjaston monikieliseen kokoelmaan kuuluu jopa noin 300 kieltä. Lisäksi Englannissa on esimerkiksi Sheffieldin pääkirjasto, jonka lastenosastoon kuuluvaa monikielistä kokoelmaa Sabine Little on tutkinut. Little (2025, s. 6) kertoo, ettei Sheffieldin kirjasto saanut rahallista tukea monikielisen kokoelman kehittämiseen. Hän (s. 7) lisää, että siksi kokoelma koottiin muun muassa yhteisöjen, kustantajien ja kirjailijoiden antamien kirjalahjoitusten avulla.

On myös olemassa kirjastoja, jotka ovat erikoistuneet tiettyihin aiheisiin tai aineistotyyppeihin. Esimerkiksi Norjalla ja Ruotsilla on yhteinen e-kirjasto, Världens bibliotek (Världens bibliotek, i.a.). Siellä on tällä hetkellä aineistoa vähän yli 10 eri kielellä sekä e-kirjoina että äänikirjoina. Sen asiakkaaksi pääsee ilmaiseksi, jos asuu Norjassa tai Ruotsissa. Koreassa on myös LTI-kirjasto eli Literature translation institute of Korea, josta löytyy korealaisista kirjallisuutta käännettynä 51 eri kielelle sekä painettuina kirjoina että e-kirjoina (LTI, i.a.). Lisäksi Marylandin yliopisto loi 2000-luvun alussa ICDL:n eli International children's digital library -nimisen verkkosivuston, jonne he hankkivat monikielistä lastenkirjallisuutta e-kirjoina (University of Maryland, i.a.). Rahoituksen puutteen vuoksi ICDL ei ole enää aktiivinen, mutta verkkosivu on edelleen pystyssä ja suurin osa aineistoista on edelleen luettavissa.

Näiden esimerkkien kautta voidaan nähdä, että monikieliset kirjastot vaihtelevat suuresti toiminnaltaan. Eri kirjastojen järjestämät palvelut, niiden kielikokoelmien määrät, aiheet sekä mahdolliset rahoitusten lähteet ovat erilaisia. Niitä yhdistää kuitenkin halu tarjota lukijoille heidän omilla kielillään löytyvää luettavaa.

2.2 Suomen Monikielisen kirjaston tausta ja tehtävät

Suomi sai oman monikielisen kirjastonsa, kun Opetus- ja kulttuuriministeriö teki vuonna 1994 päätöksen sen perustamisesta (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 4.12.2025). Kirjasto perustettiin virallisesti vuonna 1995 ja nimettiin ensin

Ulkomaalaiskirjastoksi (Monikielinen kirjasto, 2020, s. 9). Nimi vaihdettiin ja nykyään se on Monikielinen kirjasto. Monikielinen kirjasto kuuluu Helsingin kaupunginkirjastoon, ja se sijaitsee Pasilan kirjaston tiloissa (Monikielinen kirjasto, 2025a). Opetus- ja kulttuuriministeriö onkin antanut Helsingin kaupunginkirjastolle erityistehtävän ylläpitää Monikielistä kirjastoa (Helsingin kaupunki, 2024). Vaikka Helsingin kaupunginkirjasto ylläpitää Monikielistä kirjastoa, sen rahoituksesta vastaa Opetus- ja kulttuuriministeriö (Monikielinen kirjasto, 2020, s. 5). Esimerkiksi vuodelle 2025 Monikielinen kirjasto sai heiltä noin 395 000 euron verran rahoitusta (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 4.12.2025).

Monikielisellä kirjastolla on erikoinen asema, sillä se kuuluu muiden Helsingin yleisten kirjastojen lailla Helmet-kirjastoverkkoon, mutta sen lisäksi se palvelee Suomen muitakin kirjastoja ja asiakkaita. Monikielisellä kirjastolla on omat tehtävänsä, jotka Opetus- ja kulttuuriministeriö on sille asettanut (Monikielinen kirjasto, 2020, s. 9). Näiden tehtävien mukaan Monikielisen kirjaston kuuluu muun muassa hankkia aineistoa harvinaisilla kielillä ja tukea vieraskielisen väestön kirjastopalveluja. Muutkin kirjastot Suomessa hankkivat harvinaisilla kielillä aineistoa omien alueidensa vieraskielistä väestöä varten (Monikielinen kirjasto, 2025a). Monikielinen kirjasto eroaa muista kirjastoista siten, että se hankkii harvinaisilla kielillä aineistoa koko Suomen yhteiskäyttöön. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että Monikielinen kirjasto lainaa siirtokokoelmia muille Suomen kirjastoille (Monikielinen kirjasto, 2024). Kuten Monikielinen kirjasto (2024) toteaa, heidän hankkimansa aineisto tukee kaikkien yleisten kirjastojen asiakaspalvelua.

Muiden Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamien tehtävien mukaan Monikielisen kirjaston tulee sopia yhteyksiä koti- ja ulkomaisiin yhteistyötahoihin sekä tehdä tiedotusta ja neuvontaa (Monikielinen kirjasto, 2020, s. 9). Näitä tehtäviä Monikielinen kirjasto toteuttaa esimerkiksi järjestämällä tapahtumia tai projekteja yhteistyötahojen kanssa sekä julkaisemalla materiaaleja kirjastojen vapaaseen käyttöön (Monikielinen kirjasto, 2025b). Näihin materiaaleihin kuuluu esimerkiksi satudiplomiehdotukset, lukuvinkkilistat, kirjastotilojen opastetekstit eri kielillä ja Monikielisestä kirjastosta kertova esite eri kielillä. Tämä opinnäytetyö keskittyy kuitenkin näistä tehtävistä Monikielisen kirjaston hankkimiin aineistoihin.

2.3 Monikielisen kirjaston hankkima aineisto

Tehtävänsä mukaisesti Monikielinen kirjasto hankkii aineistoa kielillä, jotka ovat Suomessa harvinaisia. Monikielisen kirjaston henkilökuntaan kuuluvat Riitta Hämäläinen ja Eeva Pilviö (2024, s. 7) kertovat, että he seuraavat Tilastokeskuksesta, mitä kieliä Suomessa puhutaan. Tilastotiedoista löytyvät kielten puhujamäärät voivat vaikuttaa siihen, millä kielillä he hankkivat lisää aineistoa. Hämäläinen ja Pilviö lisäävät, että myös niillä kielillä hankitaan aineistoa, joiden puhujia on Suomessa vain vähän. Hämäläinen ja Pilviö toteavat myös, että muidenkin kirjastojen on suotavaa hankkia omiin kokoelmiinsa aineistoa kielillä, joiden puhujia on huomattava määrä kirjastojen paikkakunnilla. Hankkimalla aineistoa sekä paljon että vähän puhutuilla harvinaisilla kielillä Monikielinen kirjasto pystyy tukemaan vieraskielistä väestöä ja muita kirjastoja.

Kaikilla Monikielisen kirjaston hankkimilla kielillä ei hankita aineistoa joka vuosi. Sen sijaan aineistoa hankkiva henkilökunta katsoo tilastojen lisäksi kysyntää ja eri vuosina täydentävät kokoelmaa eri kielillä (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 15.5.2025). Nykyistä kokoelmaa löytyy noin 80:llä eri kielellä kaikenikäisille asiakkaille (Monikielinen kirjasto, 2020, s. 5). Monikielinen kirjasto ei hanki aineistoa kielillä, jotka ovat vähemmän harvinaisia tai joita muut kirjastot hankkivat jo huomattavasti. Aineistoa ei siis hankita pohjoismaisilla kielillä, englanniksi, espanjaksi, italiaksi, ranskaksi, saksaksi, venäjäksi tai viroksi. Monikielinen kirjasto sopi näiden suurten eurooppalaisten kielten poisrajaamisesta aikoinaan Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 4.12.2025).

Monikielisen kirjaston henkilöstöön aiemmin kuulunut Antti Mäkinen (2010, s. 25) kertoo, että Monikielisen kirjaston hankintaperusteet ovat muuten samankaltaiset kuin yleisillä kirjastoilla. Se tarkoittaa sitä, että Monikielinen kirjasto hankkii yleisen kirjaston tehtäviin ja kaupunginkirjaston arvoihin sopivaa kauno-, tieto- ja lastenkirjallisuutta sekä muuta aineistoa. Hankinnoissaan Monikielinen kirjasto hyödyntää useita toimittajia. Esimerkiksi vuonna 2023 he tilasivat aineistoa yli 20 eri toimittajalta ympäri maailmaa (Hämäläinen & Pilviö, 2024, s. 8). Monikielisen kirjaston kokoelmaan on kuulunut painettujen kirjojen lisäksi äänikirjoja, e-kirjoja sekä jonkin verran aikakauslehtiä, elokuvia, musiikkia ja lautapelejä (Monikielinen kirjasto, 2020, s. 9). Vuosittaiset hankintamäärät ovat olleet noin 2000–3000

niteen välillä, joista yli puolet ovat lasten ja nuorten aineistoa (Hämäläinen & Pilviö, 2024, s. 8).

Digitalisoitumisen myötä painettuja lehtiä ja musiikkia hankitaan nykyään vähemmän (Hämäläinen & Pilviö, 2024, s. 8). Lisäksi uuden kansallisen e-kirjaston käyttöönotto on vaikuttanut Monikielisen kirjaston e-aineistoihin. Monikielisellä kirjastolla oli ennen Helmet-kirjastojen käyttäjille omaa e-aineistoa, joka on nyt poistunut. Toistaiseksi kansallisella e-kirjastolla ei ole ollut tarjolla aineistoa harvinaisemmilla kielillä, paitsi ukrainaksi vuodesta 2025 alkaen (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 4.12.2025). Monikielisen kirjaston asiakaskunnan lukutarpeet tiedostettiin kuitenkin e-kirjastohankkeen päättyessä (Hämäläinen & Pilviö, 2024, s. 8). Monikielinen kirjasto harkitsi tekevänsä yhteistyötä Norjan ja Ruotsin kanssa osallistumalla Världens biblioteketiin, mutta kustannussyistä he seuraavat mieluummin Suomen kansallisen e-kirjaston kehittymistä (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 24.10.2025).

Monikielisen kirjaston hankkiman kirjallisuuden alkuperäinen kieli voi vaihdella. Kuten Mäkinen (2010, s. 25) kertoo, kokoelmat sisältävät eri kielten omaa kirjallisuutta. Esimerkiksi bulgarian kielikokoelmassa voi olla teoksia, jotka on myös alun perin kirjoitettu bulgariaksi. Lisäksi kokoelmat sisältävät maailmankirjallisuutta eli käännöskirjallisuutta. Siten kokoelmassa voi olla myös suomalaista kirjallisuutta, mutta käännettynä kirjaston hankkimille kielille. Esimerkiksi kuvasta 1 näkee, kuinka aikuisten latviankielisten kirjojen joukossa on muun muassa Emmi Itärannan ja Kari Hotakaisen teoksia. Riitta Hämäläinen (2010, s. 15) huomauttaakin, että kokoelmia on kehitetty suomalaisen kantaväestön näkökulmasta. Hänen mukaansa on helpompaa valita käännöksiä tuttujen länsimaisten kirjailijoiden teoksista kuin harvinaisten kielialueiden omaa kirjallisuutta. Tällä hetkellä Monikielisen kirjaston asiakkaita myös kiinnostaa erityisesti käännöskirjallisuus (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 4.12.2025).

Kuva 1. Suomalaista käännöskirjallisuutta latviankielisessä kokoelmassa (kuva: Laura Mälkiä).

2.4 Monikielisen kirjaston aineiston lainaustavat

Edellisessä aluvuossa kuvatut Monikielisen kirjaston hankkimat aineistot ovat kaikkien suomalaisten kirjastojen asiakkaiden käytettävissä. Kuten aiemmin mainittiin, Monikielinen kirjasto toteuttaa tehtävänsä tukea vieraskielisen väestön kirjastopalveluja tarjoamalla aineistoa, jota voi lainata ympäri Suomea. Lainaamisen tavat ovat tosin erilaiset riippuen siitä, onko asiakas Helmet-kirjastojen asiakas vai ei.

Jos asiakas on Helmet-kirjastojen asiakas, hän voi vapaasti selata, varata ja lainata Monikielisen kirjaston aineistoa kuten muutakin Helmet-aineistoa (Monikielinen kirjasto, 2024). Tämän voi tehdä Helmet-verkkokirjaston kautta, jossa Monikielisen kirjaston aineisto on osana Helmet-kirjastojen katalogia (Monikielinen kirjasto, 2025c). Asiakas voi itse valita kielivalikosta haluamansa kielen ja löytää siten aineistoa. Jos asiakas haluaa katsoa nimenomaan Monikielisen kirjaston itse hankkimia aineistoja, hän voi valita haun suodattimista ”kirjasto”-kohdasta sijainniksi Pasilan tai Pasilan lastenosaston. Aineistoja voi sitten varata haluamaansa lähikirjastoon. Monikielinen kirjasto on myös avoin asiakkaille, eli

sinne voi mennä paikan päälle asioimaan (Monikielinen kirjasto, 2024). Se ei siis ole suljettu asiakkailta kuten Ruotsin MLC ja Norjan DFB. Ja koska Monikielinen kirjasto sijaitsee Pasilan kirjaston tiloissa, sen kokoelmaa voi tarkastella ja käyttää vapaasti kuten Pasilan kirjaston muutakin kokoelmaa. Kuvasta 2 näkee, että Monikielisen kirjaston aineistot ovat esillä kuten Pasilan kirjaston muutkin aineistot, mutta niiden löytämistä varten on käytetty kylttejä ja opasteita.

Kuva 2. Monikielinen kirjasto sijaitsee Pasilan kirjaston tiloissa (kuva: Laura Mälkiä).

Jos asiakas asuu Helmet-kirjastojen ulkopuolella ja on jonkin muun kirjaston asiakas, lainaus tapahtuu eri tavalla. Hän voi pyytää aineistoa omasta lähikirjastostaan mistä tahansa päin Suomea (Monikielinen kirjasto, 2025b). Asiakas voi esimerkiksi pyytää yleisesti jostakin genreä kuten jännitystä tai tietylle ikäluokalle sopivaa luettavaa (Monikielinen kirjasto, 2024). Sen jälkeen asiakkaan oma lähikirjasto tilaa Monikieliseltä kirjastolta siirtokokoelman lainaan (Monikielinen kirjasto, 2025b). Siirtokokoelma tarkoittaa Monikielisen kirjaston kokoamaa aineistopakettia, jonka koko riippuu asiakkaan lähikirjaston tilauspyynnöstä.

Siirtokokoelma voi siis koostua vain muutamasta kirjasta tai jopa sadoista kirjoista. Kun asiakkaan lähikirjasto tilaa siirtokokoelmaa, tilauksessa pitää mainita vähintään toivottu kieli ja kohderyhmä. Tiettyjen kirjojen tai tekijöiden nimiä ei tarvitse tietää. Asiakkaan lähikirjasto voi siis esimerkiksi asiakkaan toiveiden perusteella tilata 20–30 persiänkielistä kuvakirjaa.

Tilauksen jälkeen Monikielinen kirjasto valitsee kirjat pakettiin ja lähettää ne asiakkaan lähikirjastoon maksutta (Monikielinen kirjasto, 2025b). Asiakkaan lähikirjasto saa siirtokokoelman lainaan 3–12 kuukauden ajaksi. Lainan kesto riippuu siirtokokoelman kielen kokoelman suuruudesta ja kysynnästä. Asiakkaan lähikirjasto voi uusia siirtokokoelman lainan enintään 5 kertaa. Tämän laina-ajan aikana kyseisen lähikirjaston asiakkaat voivat lainata siirtokokoelman aineistoa aivan kuten he lainaisivat muutakin oman lähikirjastonsa aineistoa. Asiakas myös palauttaa lainaamansa aineistot lähikirjastoonsa. Kun asiakkaan lähikirjasto lopulta palauttaa koko siirtokokoelman takaisin Monikieliseen kirjastoon, kokoelman lainannut lähikirjasto maksaa palautuksesta koituvat postikulut.

Tämä siirtokokoelmien lähettäminen kuuluu Monikielisen kirjaston tehtäviin ja sitä hoitaa Helsingin kaupunginkirjaston kaukopalvelu (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 4.12.2025). Monikielinen kirjasto lähettää vuosittain runsaasti siirtolainoja: vuodesta 2013 eteenpäin he ovat lähettäneet yli 10 000 nidettä vuosittain (Hämäläinen & Piltviö, 2024, s. 9). Vuonna 2023 he lähettivät ennätysmäärän siirtolainoja eli 15 538 nidettä. Etenkin lastenkirjallisuutta siirtolainataan paljon, sillä vuoden 2024 tilastointihetkellä sen osuus siirtolainoista oli 67 %. Kielistä ukrainaa pyydettiin eniten vuosina 2023–2024, mutta myös paljon esimerkiksi arabiaa, persiaa ja turkkia.

Monikielisen kirjaston aineisto löytää siis eri tavoin tiensä asiakkaille, mutta lainaustavasta riippumatta se on asiakkaille ilmaista ja helppoa. Toimintatavoiltaan Monikielinen kirjasto muistuttaa Ruotsin ja Norjan monikielisten kirjastojen yhdistelmää. MLC:n ja DFB:n tavoin se lähettää aineistoa muihin kirjastoihin, mutta Internationella biblioteketin kaltaisesti se on myös auki ja vierailtavissa kaikkia asiakkaita varten. Monikielisen kirjaston asiakkaiden kirjo on erittäin laaja verrattuna yleisiin kirjastoihin, jotka yleensä palvelevat lähinnä omien kuntiensä asiakkaita.

3 HYVÄN KOKOELMAN PIIRTEITÄ

3.1 Monikielisen kirjaston asema kirjastoverkossa

Koska tässä opinnäytetyössä arvioidaan Monikielisen kirjaston kokoelmia, on aiheellista tarkastella, millainen hyvän kokoelman kuuluisi olla. Kuten mainittu, Monikielisen kirjaston hankintaperusteet ovat harvinaisten kielten hankkimista lukuun ottamatta samankaltaiset kuin yleisten kirjastojen hankintaperusteet. Tässä luvussa käsitellään siten erilaisia laatusuosituksia, kirjastolakia ja kokoelmia koskevia neuvoja. Niiden avulla voidaan saada yleiskuva siitä, millaisia hankintaperusteita yleisille kirjastoille suositellaan. Monikielinen kirjasto eroaa kuitenkin huomattavasti toimintatavoiltaan ja asiakaskunnaltaan yleisistä kirjastoista. Siksi tässä luvussa käsitellään myös hyvän kokoelman piirteitä Monikielisen kirjaston kontekstissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (i.a.) määrittelee Monikielisen kirjaston yleisen kirjaston erityiseksi tehtäväksi. Sen mukaan yleisillä kirjastoilla voi olla erityinen tehtävä, kuten monikielisen kirjaston ylläpitäminen. Edellisessä luvussa tulikin esille, että Helsingin kaupungin kirjaston erityistehtävä on ylläpitää Monikielistä kirjastoa. Monikielinen kirjasto (2025b) kutsuu itseään myös valtakunnalliseksi palveluksi. Monikielinen kirjasto kuuluu siis yleisten kirjastojen kirjastoverkkoon ja tarjoaa osittain samankaltaisia aineistoja, mutta sen toiminta eroaa yleisten kirjastojen toiminnasta. Erityisen tehtävän onkin tarkoitus täydentää yleisille kirjastoille säädettyjä tehtäviä ja turvata yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuurin (Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 238/2016 vp). Hyvä ”täydentävä” kokoelma voisi siis olla sellainen, joka tuo yleisten kirjastojen kokoelmaan jotakin erilaista, mutta muistuttaa piirteiltään hyvää yleisen kirjaston kokoelmaa.

3.2 Monipuolinen ja uudistuva kokoelma

On tärkeää muistaa, että yleisillekään kirjastoille ei ole tiettyä hyvän kokoelman määritelmää. Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016, 6 §) kuitenkin määrää, että kirjaston tehtäviin kuuluu ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa. Koska laissa mainitaan monipuolisuus, on aiheellista pohtia, mikä tekee kokoelmasta monipuolisen. Opetus- ja

kulttuuriministeriön (2010) laatima *Yleisten kirjastojen laatusuositus*, joka muun muassa käsitteli hyvän kokoelman piirteitä, ei ole enää voimassa (Kirjastot.fi, 2019). Se on myös julkaistu ennen nykyistä kirjastolakia. Kyseisessä laatusuosituksessa on silti ideoita monipuolisesta ja uudistuvasta kokoelmasta, jota voidaan tässä aiheessa hyödyntää.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2010, s. 50) mainitsee ainakin, että monipuolisen kokoelman pitäisi sisältää käyttäjien tarpeita vastaavaa kauno- ja tietokirjallisuutta, lehtiä, musiikkia ja muita tallenteita sekä verkkoaineistoja. Näitä hankkiessa pitäisi huomioida esimerkiksi asukkaiden ikä- ja kielijakauma. Tämän opinnäytetyön edellisessä luvussa kuitenkin huomioitiin, että Monikielinen kirjasto hankkii nykyään vähemmän painettuja lehtiä, musiikkia ja e-aineistoa digitalisoitumisen ja kansallisen e-kirjaston takia. Siksi tässä tapauksessa kannattaa huomioida enemmän suosituksen mainitsemia käyttäjien tarpeita. Laki yleisistä kirjastoistakin (1492/2016, 10 §) määrää, että kirjaston toiminnan järjestämisessä on otettava huomioon paikallisten kieliryhmien tarpeet. Monikielinen kirjasto hankkiikin aineistoa kielitilastoja huomioiden. Lisäksi he pyrkivät antamaan erityishuomiota lapsille hankkimalla paljon lastenkirjallisuutta (Hämäläinen & Pilviö, 2024, s. 8) Sitä lainattiinkin siirtokokoelmina vuonna 2024 enemmän kuin aikuisten kirjallisuutta.

Sana ”monipuolisuus” tulee usein esille myös eri kokoelmapolitiikoissa. Esimerkiksi Helmet-kirjastot (i.a.) kertovat hankkivansa ”monipuolisesti eri näkemyksiä ja mielipiteitä edustavaa aineistoa”. Kansalliskirjasto (i.a.) puolestaan kertoo, että kansallisen e-kirjaston tavoitteena on muodostaa ”monipuolinen ja -ääninen” kokoelma, jossa otetaan huomioon suositut uutuuskirjat, pienet kustantajat ja uudet tekijät. Jos katsotaan myös Kotimaisten kielten keskuksen (2024a) laatimaa sanakirjaa, adjektiivina ”monipuolinen” on määritelty esimerkiksi niin, että se on monia puolia ja aloja käsittävä, vaihtelevasisältöinen sekä moniin tarkoituksiin sopiva tai käytettävä. Nämä kaikki maininnat huomioiden voidaan päätellä, että monipuolinen kokoelma ei tarkoita pelkästään aineistomuotoja ja kohderyhmiä. Niiden lisäksi kokoelmien pitäisi sisältää paljon erilaisia aiheita, genrejä ja kirjailijoita.

Kirjastolaissa mainittiin myös uudistuva kokoelma. Kirjastolain suunnittelussa mukana ollut Pirkko Lindberg (2022) korostaa tätä ja muistuttaa, että aineistoa tulee uudistaa säännöllisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2010, s. 51) laatusuositus kertoo, että

kansainvälinen suositustaso tuoreen aineiston osuudesta kokoelmassa pitäisi olla 40 %. Vaikka tämä suositus on vanhentunut, siitä voidaan silti ottaa osviittana se, että tuoreen aineiston määrän kuuluisi olla suuri. Myös Lindberg (2022) vetoaa tähän prosenttiin. On kuitenkin muistettava, ettei Monikielinen kirjasto pysty välttämättä uudistamaan kokoelmiaan yhtä helposti kuin muut kirjastot. Monikielinen kirjasto nimittäin hankkii useisiin kielikokoelmiin aineistoa ja rakentaa kokonaan uusia kielikokoelmia tiettyjen kielten kysynnän nousun takia. Prosenttimäärä onkin vain suositus, ja Monikielisen kirjaston kokoelman kuuluu erityistehtävänsä mukaisesti täydentää yleisiä kirjastoja eikä vastata niitä koskevia suosituksia. Myös IFLA:n (2010, s. 79) ohjeet yleisille kirjastoille sisältävät huomautuksen, että hankintasuositukset eivät välttämättä päde erikoisiin tilanteisiin tai kokoelmiin. Esimerkkinä IFLA mainitsee kirjastot, joiden asiakaskunnissa on huomattava määrä tiettyjä väestöryhmiä. Tässä tapauksessa se on harvinaisia kieliä puhuvat asiakkaat.

Aineiston uutuutta on silti hyödyllistä tutkia, sillä se antaa Monikieliselle kirjastolle selkeämmän käsityksen heidän kokoelmistaan. Uuden aineiston osuus kokoelmasta voi nimittäin vaihdella paljonkin eri kielikokoelmien välillä. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2010, s. 51) laatusuosituksista voidaan siis hyödyntää käyttämällä heidän määritelmäänsä tuoreudesta: enintään viiden vuoden ikäinen aineisto lasketaan tuoreeksi.

Pelkkä uusien aineistojen hankkiminen ei kuitenkaan tee kokoelmasta uudistuvaa, jos kokoelmassa on edelleen paljon vanhaa aineistoa. Kuten Raine Wilén (2007, s. 120) huomauttaa, kokoelman suuruus ei välttämättä kerro sen laadusta, sillä kokoelmia kuuluu rakentaa hallitusti ja aineistoja pitää karsia eli poistaa. IFLA library services to multicultural populations section working group ym. (2009, s. 15) ja ALA eli American library association (2007) suosittelevat poistamaan aineistoja, jotka ovat kuluneita tai vanhentuneita. Vanhentunut teos voi viitata siihen, että se on julkaistu kauan sitten eikä ole enää kiinnostava tai ajankohtainen, tai kuten Peggy Johnson (2018, s. 199) toteaa, siinä voi olla virheellistä tietoa tai olla erityisen rassistinen tai seksistinen sisällöltään. Johnson (2018, s. 199) muistuttaa, että kirjojen poisto pitää kokoelman laadukkaana ja hyödyllisenä, luo lisätilaa, tekee hyllyistä paremman näköiset ja helpottaa selailua.

3.3 Monikulttuurillinen ja monikielinen kokoelma

Vaikka Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016, 6 §) mainitsee kokoelmia koskien vain monipuolisuuden ja uudistuvuuden, lain samassa pykälässä määrätään, että kirjastojen tehtävä on edistää kulttuurillista vuoropuhelua. Lisäksi pykälä 10 määrää kirjastojen ot-tavan huomioon paikalliset kieliryhmät. Kokoelmien kehittämisen kontekstissa näistä määräyksistä voidaan päätellä, että hyvän kokoelman pitäisi sisältää monikulttuurillista ja monikielistä aineistoa. Monikielinen kirjasto onkin pohjimmiltaan juuri monikulttuurillinen ja monikielinen, sillä se sisältää eri kielillä julkaistua materiaalia ja siten sisältää myös kirjallisuutta eri puolilta maailmaa. Siksi on aiheellista käsitellä suosituksia, jotka käsittelevät tätä osaa kokoelmatyöstä. IFLA ym. (2009), IFLA ja UNESCO (2012) sekä ALA (2007) ovat julkaisseet suosituksia monikulttuurillisten ja monikielisten kokoelmien ja kirjastojen kehittämisestä yleisille kirjastoille. Lisäksi Sheffieldin monikielistä lastenkirjallisuuden kokoelmaa tutkineella Sabine Littlellä (2021, 2025) on olennaisia huomioita aiheesta.

ALA:n (2007) yleisiä kirjastoja koskeva suositus monikielisten kokoelmien kehittämisestä suosittelee, että jokaiselle yhteisön kieliryhmälle pitäisi tarjota tasapainoinen ja toimiva kokoelma. Kokoelman koon pitäisi myös pääosin vastata kyseisen ryhmän kokoa. ALA kuitenkin lisää, ettei pelkkä ryhmän koko välttämättä vastaa kysyntää. Osa ryhmistä ei siis käytä kirjastoa ja heille tarjottua kokoelmaa yhtä paljon kuin toiset. Tämä voi ALA:n mukaan johtua siitä, että heille ei ole aiemmin tarjottu sopivaa palvelua tai kokoelmaa. Kirjaston palvelut voivat myös olla heille tuntemattomia. Syyt voivat myös johtua kirjaston toiminnasta riippumattomista tekijöistä. Esimerkiksi ryhmän koulutuksen taso voi olla matala tai heiltä voi puuttua kiinnostusta lukemiseen. IFLA ym. (2009, s. 4) ovat laatineet yleisiä kirjastoja koskevan suosituksen monikulttuurillisuudesta ja he huomioivat saman ongelman. He lisäävät, että jotkut ryhmät taas saattavat olla aktiivisempia lukijoita ja siten tarvitsevat ryhmän kokoon nähden laajempaa kokoelmaa. Sekä ALA (2007) että IFLA ym. (2009, s. 4) suosittelevat, että ennen kokoelmien hankkimista pyritäisiin tekemään mahdollisimman paljon taustatyötä kohderyhmistä.

Lisäksi IFLA ym. (2009, s. 6) korostavat vähemmän puhuttujen kielten tärkeyttä ja suosittelevat kirjastojen huomioivan niitä. Tämän toteuttaminen ei ole aina helppoa: IFLA ym. (2009, s. 4) huomauttavat, että joillain harvinaisemmilla kielillä voi olla vaikeaa

löytää aineistoa. Tämän opinnäytetyön edellisessä luvussa mainittiinkin, että Monikielinen kirjasto kohtaa välillä vaikeuksia löytää aineistoa maista, joissa on sotaa tai muuten epävakaa tilanne. Tähän ongelmaan IFLA ym. (2009, s. 4) ehdottavat ratkaisuksi sitä, että silloin on hyvä yrittää löytää jotain muuta aineistotyyppiä tai tapaa jakaa tietoa kyseisellä kielellä. Kirjojen sijaan voitaisiin siis esimerkiksi hankkia musiikkia tai elokuvia (IFLA ym., 2009, s. 15). Koska Monikielinen kirjasto hankkii nykyään vähemmän e-aineistoa ja musiikkia, tämä ratkaisu ei välttämättä toimi.

Suosituksissa tuli näiden asioiden lisäksi esille myös samankaltaisia asioita monipuolisuudesta ja uudistuvuudesta kuin mitä käsiteltiin yleisiä kirjastoja koskevissa suosituksissa. Esimerkiksi IFLA ja UNESCO (2012, s. 3) ohjeistavat kaikkia kirjastoja koskevassa monikulttuurillisessa manifestissaan, että kirjaston pitäisi kehittää kulttuurillisesti moninaisia ja monikielisiä kokoelmia. Lisäksi IFLA ym. (2009, s. 14) suosittelevat kirjastoja hankkimaan monikielistä aineistoa eri genreistä ja eri kirjailijoilta sekä suosimaan eniten uutuuksia. Monikielisen kaunokirjallisuuden lisäksi kirjastojen pitäisi hankkia myös monikielistä tietokirjallisuutta eri aiheista (IFLA ym., 2009, s. 15). ALA (2007) suosittelee myös huomioimaan uutuuksien lisäksi klassikoita. Moni näistä asioista tulikin esille Monikielisen kirjaston hankintaperiaatteissa. Mäkinen (2010, s. 25–26) tosin huomauttaa, että klassikoiden menekki vaihtelee Monikielisen kirjaston eri kieliryhmien asiakkaiden keskuudessa, kun taas viihdekirjallisuus menee yleensä hyvin lainaan.

Kirjallisuuden alkuperäisestä kielestäkin löytyy suosituksia. IFLA ym. (2009, s. 14) suosittelevat hankkimaan kirjallisuutta sekä kohderyhmän kotimaasta että käännöskirjallisuutta maailmalta. Etenkin Sabine Little (2021) on pohtinut kohderyhmien kotimaisen kirjallisuuden ja käännöskirjallisuuden hyöty- ja haittapuolia monikielisen lastenkirjallisuuden näkökulmasta. Hän (s. 10) huomauttaa, että kohderyhmien kotimainen kirjallisuus voi yhdistää lukijan omaan kulttuurinsa ja vanhempiinsa paremmin kuin käännöskirjallisuus. Toisaalta jos kohderyhmän kotimaista kirjallisuutta ei ole käännetty muille kielille, lapset eivät voi keskustella lukemistaan kirjoista muiden eri kieliä puhuvien lasten kanssa. Littlen (s. 11) mielestä siten käännöskirjallisuus antaa tilaisuuden jakaa lukukokemusta muiden kanssa, sillä eri kieliä puhuvat lapset ovat voineet lukea saman kirjan omilla kielillään. Little lisää, että käännöskirjallisuuden pelkkä olemassaolo kokoelmassa korostaa monen eri kielen puhumisen tärkeyttä. Littlen huomiot voisivat hyvin

päteä myös aikuisten monikieliseen kirjallisuuteen. Hänen ajatuksiensa perusteella olisi tärkeää, että kokoelmissa on sekä kohderyhmien kotimaista kirjallisuutta että käännos-kirjallisuutta.

3.4 Monikielisiä kirjastoja koskevat erityishuomiot

Lopuksi on vielä palattava Monikielisen kirjaston erityiseen asemaan kirjastokentällä. Kuten Sabine Little (2025, s. 5) korostaa, muita kirjastoja koskevat erilaiset standardit ja arvioinnit eivät aina sovi monikielisten kirjastojen tarkasteluun, sillä monikielisillä kirjas-toilla on niin erityiset asiakasryhmät. Monikielisten kirjastojen kokoelmat nimittäin palve-levat vain murto-osaa maiden väestöistä. Hän lisää, ettei monikielisiä kirjastoja ja niiden kokoelmia ole tutkittu tarpeeksi. Siten on hankala määrittää, miltä hyvä kokoelma voi näyttää monikielisessä kirjastossa.

Monikielisten kirjastojen asiakkaat voivat myös käyttää aineistoja eri tavalla kuin suurin osa kantaväestöstä. Tutkiessaan Sheffieldin monikielistä lastenosastoa Little (2025, s. 15) huomasi, että perheet eivät aina lainanneet aineistoa pelkästään omalla äidinkielel-lään. Vieraskieliset asiakkaat voivat puhua useita eri kieliä ja samalla opetella sen maan kieltä, johon he ovat muuttaneet. Littlen mukaan eräs perhe kertoi katsovansa, mitä kir-joja he löytävät portugaliksi, ja lainaavansa itseään kiinnostavia kirjoja myös englan-niksi. Monikielisen kirjaston sijainti Pasilan kirjastossa mahdollistaa juuri tämänkaltaisen selailun. Tämä koskee myös siirtokokoelmia, sillä ne menevät ne lainanneeseen ylei-seen kirjastoon. Siten, jos jokin Monikielisen kirjaston kokoelmista ei ole kovin monipuo-linen tai uudistuva, se ei silti jätä asiakasta täysin ilman luettavaa. Näin Monikielisen kir-jaston kokoelma täydentää yleisten kirjastojen kokoelmia.

Little (2025, s. 17) huomasi myös, että monet perheet arvostivat jo pelkästään sitä, että heidän omia kieliään oli esillä kirjaston kokoelmissa. Tämän havainnon pohjalta kaikkien Monikielisen kirjaston kokoelmien voidaan ajatella olevan merkityksellisiä, sillä ne edus-tavat Suomessa asuvien vieraskielisten kieltä ja kulttuuria. Tämän opinnäytetyön tarkoi-tus on kuitenkin tutkia ja arvioida Monikielisen kirjaston kokoelmaa, joten tässä luvussa mainittuja suosituksia hyödynnetään tutkimuksessa.

4 SUOMEN VIERASKIELISEN VÄESTÖNRAKENTEEN MUUTOS

4.1 Maahanmuuton tarkastelun tärkeys

Koska Monikielisen kirjaston kokoelmia kehitetään muun muassa vieraskielisen väestönrakenteen perusteella, on aiheellista tarkastella maahanmuuttoa aiheena. Jos tiedetään, mistä maista on viime vuosina muutettu Suomeen ja miksi, se voi selittää, miksi Monikieliselä kirjastolla on tietyillä kielillä paljon aineistoa. Jos taas jostain kielestä löytyy liian vähän aineistoa, se voi selittyä osittain sillä, että kyseisen kielen puhujia on vasta hiljattain muuttanut Suomeen enemmän. Pelkkien maahanmuuttoliikkeiden perusteella ei voi aina tehdä suoria päätelmiä kokoelmien koosta, mutta ne voivat silti antaa taustatietoa olemassa olevista kokoelmista.

Lisäksi, kuten edellisessä luvussa todettiin, kirjaston kokoelmien kehittämisen kannalta on tärkeää, että asiakaskunnan muutoksia seurataan. Seuraamalla maahanmuuttoon liittyviä julkaisuja ja uutisia sekä globaaleja trendejä voidaan yrittää päätellä, mistä maista tullaan muuttamaan Suomeen ja siten mitä kieliä kokoelmaan tullaan tarvitsemaan. Tässä luvussa avataan eri syitä maahanmuuttoon ja tarkastellaan viimeaikaista Suomeen kohdistunutta maahanmuuttoa.

4.2 Turvapaikanhaku, pakolaisuus ja konfliktit

Yksi syy vieraskielisen väestön kasvuun voi olla turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Turvapaikanhakija tarkoittaa henkilöä, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta toisesta valtiosta (Sisäministeriö, i.a.). Pakolainen on sellainen henkilö, jolle tämä turvapaikka on myönnetty. Syitä turvapaikanhakuun on Sisäministeriön mukaan monia. Sota, vaino tai turvattomuus voivat vaikuttaa pakoon lähtemiseen. Sodat ja konfliktit voivat puhjeta äkkiä, ja siten ne voivat sysätä kerralla suuren määrän turvapaikanhakijoita liikkeelle. Esimerkiksi vuosina 2000–2014 Suomesta haki turvapaikkaa noin 1500–6000 henkilöä vuosittain, kun taas vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi jyrkästi, sillä hakijoita oli noin 32 500 henkilöä pelkästään sinä vuonna (Järviö, 2023, s. 24). Tuolloin syynä oli pääosin Syyrian sisällissota, joka kiihtyi ja pitkittyi, mutta myös muiden maiden reaktiot vaikuttivat turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun Suomessa. Esimerkiksi vuonna 2014 Libanon, Jordania ja

Egypti lopettivat pakolaisten vastaanottamisen Syyriasta, joten heitä päätyi enemmän Eurooppaan. Turvapaikanhakijoiden määrä tasaantui tämän jälkeen, sillä vuosina 2015–2021 heitä oli noin 2500–5500 (mts. 25).

Vuonna 2022 turvapaikanhakijoiden määrä lähti taas nousuun, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. Silloin Suomeen haki ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, yli 53 000 henkilöä (Järviö, 2023, s. 25). Ukrainalaiset turvapaikanhakijat vaikuttivat suuresti Suomen väkiluvun kasvuun, sillä 13 000 ukrainalaista sai virallisesti kotikunnan Suomesta vuonna 2024 (Tilastokeskus, 2025b). Sotaa ja siten ukrainalaisten pakolaisten saapumista Suomeen ei olisi kuitenkaan voinut täysin ennustaa, vaikka Ukrainan ja Venäjän välillä on ollut aiemminkin jännitteitä. Esimerkiksi vain vuosi ennen sodan alkua tehdyssä maahanmuuttoselvityksessä Eeva-Kaisa Prokkola ym. (2021, s. 92) sanovat, että Venäjä on yksi suosituimmista maahanmuuttokohteista. Asiat voivat siis muuttua jyrkästi vuodessa: Venäjälle muutetaan nyt sodan takia oletettavasti vähemmän, eli he, jotka olisivat myös muuttaneet sinne, saattavat muuttaa muualle, kuten Suomeen.

Ukrainan lisäksi maat, joista on yleisesti lähtenyt eniten pakolaisia, olivat vuonna 2019 Syyria, Venezuela, Afganistan, Etelä-Sudan, Myanmar ja Somalia (Prokkola ym., 2021, s. 80). Vuonna 2022 erityisesti Syyriasta ja Afganistanista tuli EU:n alueelle kohdistuvia turvapaikkahakemuksia (Järviö, 2023, s. 26). Vuonna 2024 edellä mainittujen maiden lisäksi Suomeen kohdistuvia turvapaikkahakemuksia tuli myös paljon Nigeriasta ja Turkista (Maahanmuuttovirasto, 2024). Monikielinen kirjasto (henkilökohtainen tiedonanto, 27.2.2025) on myös huomannut, että Saharan eteläpuolen alueen kielten kysyntä on noussut viime aikoina.

Myös Mikko Dufvan ja Sanna Rekolan löytämiä globaaleja megatrendejä voidaan hyödyntää turvapaikanhaun trendejä seurattaessa. Megatrendit eivät kerro tarkasti, mitä tulee tapahtumaan, mutta ne voivat kertoa laajoista globaaleista ilmiöistä, joiden perusteella voidaan puolestaan tehdä päätelmiä maahanmuutosta. Yksi Dufvan ja Rekolan (2023, s. 37) valitsemista megatrendeistä on se, että demokratian kamppailu kovenee. He (s. 45) lisäävät, että 70 prosenttia maailman väestöstä asuu ei-demokraattisissa valtioissa. Maahanmuuttoa ennakoidessa voidaan siis tarkastella, missä maissa on autoritaarinen hallinto, sillä niistä voidaan haluta muuttaa pois tai paeta.

Vaikka sotia ja muita turvapaikanhaun syitä voi olla vaikea ennakoida, niihin liittyvät kriisit voivat olla pitkäkestoisia. Esimerkiksi Ukrainan ja Venäjän välinen sota on edelleen käynnissä, ja kuten Monikielisen kirjaston siirtolainoja koskevassa alaluvussa mainittiin, ukrainankielistä aineistoa lainattiin paljon vuosina 2023–2024. Ottaen huomioon, että tämänhetkinen sota alkoi jo vuonna 2022, sen seuraukset ovat näkyneet pitkään Monikielisen kirjaston aineiston kysynnässä. Vaikka siis Monikielinen kirjasto ei voisikaan tietää, tuleeko juuri Suomeen paljon turvapaikanhakijoita kriisejä kokevista maista, niihin voi reagoida myös jo maahanmuuton tapahduttua ja silti auttaa asiakkaita.

4.3 Ilmastonmuutoksesta johtuva maahanmuutto

Sodat ja konfliktit eivät ole ainoita syitä, miksi jotkut voivat haluta paeta kotimaastaan. Ilmastonmuutos ja siitä johtuvat katastrofit ja muut ongelmat voivat tuoda Suomeen lisää vieraskielistä väestöä. Vuonna 2019 jopa 5,1 miljoonaa ihmistä joutui lähtemään kotoaan luonnonkatastrofien takia (Prokkola ym., 2021, s. 79). Tuolloin suurin määrä kotimaistaan muuttaneista ihmisistä oli Afganistanista, Intiasta, Etiopiasta, Filippiineiltä ja Sudanista. On myös arvioitu, että seuraavan kolmen vuosikymmenen aikana noin 143 miljoonaa ihmistä saattaa joutua muuttamaan maastaan ilmastonmuutokseen liittyvien vaikutusten takia (mts. 23). Suurimmat ilmastonmuutoksen vaikutukset, jotka vaikuttavat ihmisten lähtemiseen kotimaastaan, ovat trooppisten hirmumyrskyjen voimakkuuden kasvu, kuivuuden kasvu ja merenpinnan nousu (mts. 40). Prokkola ym. (2021, s. 37) ovat arvioineet, että maat, jotka ovat tällä hetkellä haavoittuvaisimpia ilmastonmuutokselle, ovat Somalia, Afganistan, Bangladesh, Meksiko, Sierra Leone ja Kiribati. Afganistan voi olla sellainen maa, johon kannattaa kokoelmien kannalta kiinnittää tulevaisuudessa huomiota, sillä se on tullut esille jo usein tässä luvussa.

Ilmastonmuutoksestakin johtuvaa maahanmuuttoa on hankalaa ennakoida. Kuten Prokkola ym. (2021, s. 42) huomauttavat, ilmaston lisäksi ihmisten muuttoon voivat vaikuttaa terveydelliset, taloudelliset, teknologiset, poliittiset, yhteiskunnalliset ja kulttuurilliset syyt. Aina ei voi siis tietää, muutetaanko jostain juuri ilmastonmuutoksen takia vai muistakin syistä. Prokkola ym. (s. 36) lisäävät, että esimerkiksi ilmastonmuutokseen liittyvät poliittiset päätökset, päästöjen vähentäminen ja sopeutumisstrategioiden onnistuminen voivat vaikuttaa ihmisten päätöksiin muuttaa muualle. Siten ilmastonmuutoksesta johtuvan

maahanmuuton ennustaminen on epävarmaa. Epävarmuudesta huolimatta ilmastonmuutoksesta johtuva maahanmuutto on silti olennaista pitää mielessä, sillä se koskee laajasti monia ihmisiä ja ilmiönä ilmastonmuutoksen tiedetään jo tapahtuvan.

4.4 Työperäinen maahanmuutto

Pakenemisen lisäksi Suomeen muutetaan paljon työskentelyn takia, ja Suomi pyrkiikin saamaan lisää työntekijöitä ulkomailta. Työ- ja elinkeinoministeriön (2024, s. 3) mukaan talouskasvu, innovaatiot, elinvoimaisuus ja palvelut turvataan työperäisellä maahanmuutolla. Työperäisistä maahanmuuttajista on jopa globaalia kilpailua. Kyseessä on osaajapula, eli joillekin aloille ei löydetä kotimaasta osaavia työntekijöitä ja työnantajat kilpailevat osaajista kansainvälisessä rekrytoinnissa (Valtioneuvosto, 2021, s. 18). Osaajapulan on arvioitu olevan globaalisti 85 miljoonan ihmisen verran vuonna 2030. Suomen kohdalla on arvioitu, että vuosina 2017–2035 avautuu noin 1,15 miljoonaa uutta työpaikkaa eli noin 60 600 työpaikkaa vuodessa. Kotimainen työvoiman puute jättää kuitenkin noin 15–20 prosenttia näistä paikoista täyttämättä ja niihin täytyy siten löytää työntekijät ulkomailta.

Tätä ilmiötä voi olla helpompi ennakoida, sillä Suomi tekee yhteistyötä tiettyjen maiden kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriön (2024, s. 3) mukaan nykyisessä hallitusohjelmassa tuetaan rekrytointeja Intiasta, Filippiineiltä, Brasiliasta ja Vietnamista. Työ- ja elinkeinoministeriö (s. 5) lisää, että esimerkiksi Slovakia, Unkari, Romania ja Alankomaat ovat Suomen rekrytointiyhteistyömaita. Näistä maista voidaan siis olettaa saapuvan maahanmuuttajia Suomeen. Järviön (2023, s. 27) mukaan 2000-luvulla työperäisiä maahanmuuttajia on tullut myös paljon entisen Neuvostoliiton alueilta. Lisäksi Thaimaan kansalaiset hakivat huomattavan määrän työperäisiä oleskelulupia vuonna 2024 (Maahanmuuttovirasto, 2024). Myös maista, jotka eivät ole yhteistyökumppaneita, voi siis tulla suuria määriä työperäisiä maahanmuuttajia.

Työperäinen maahanmuutto tulee myös yleistymään tulevaisuudessa, sillä hallitus tavoittelee vähintään sen kaksinkertaistamista vuoteen 2030 mennessä (Valtioneuvosto, 2021, s. 21). Vuoden 2030 jälkeen hallituksella on tavoitteena saada 10 000 uutta työperäistä maahanmuuttajaa vuosittain. Tähän mennessä Suomella on ollut vaikeuksia toteuttaa tavoitteitaan, sillä Valtioneuvoston (2021, s. 14) mukaan Suomi ei ole ollut tarpeeksi houkutteleva

maa korkeakoulutettujen maahanmuuttajien keskuudessa. Dufva ja Rekola (2023, s. 47) nostavat esille tähän liittyvän toisen megatrendin, joka on se, että kilpailu digivallasta kiihtyy. He (s. 54) tarkentavat, että teknologian ymmärtäminen korostuu sekä työelämässä että vapaa-ajalla. Tämä voi vaikuttaa työperäiseen maahanmuuttoon. Jos Suomi tekee itsestään teknologisesti houkuttelevamman, se voi lisätä maahanmuuton määrää ja sen myötä vieraskielisen väestön määrä voi kasvaa.

Lukutaidon ja -kiinnostuksen taso voi vaihdella merkittävästi työperäisten maahanmuuttajien keskuudessa. Kuten Valtioneuvosto (2021, s. 18) korostaa, erityisasiantuntijat voivat valita, mihin maahan he haluavat asettua, sillä heistä on niin kova kysyntä. Siten Suomeen muuttavat erityisasiantuntijat ovat korkeasti koulutettuja ja heillä voi olla korkea lukutaidon taso. Sen sijaan Työ- ja elinkeinoministeriön (2024, s. 5) mainitsemista Slovakiasta, Unkarista, Romaniasta ja Alankomaista tulee heidän mukaansa eniten työntekijöitä sote-, ICT-, puhtaanapito-, matkailu- ja ravintola-alalle, teknologiateollisuuteen sekä maatalouden kausityöhön. Näiden eri alojen välillä voi olla suuri vaihtelevuus lukutaidon tarpeen osalta. Toisaalta ei voida olettaa, että maahanmuuttajan ala vastaa hänen lukutaitonsa ja -kiinnostuksensa tasoa; vähemmän koulutetut voivat silti olla aktiivisia lukijoita. Kuten Prokkola ym. (2021, s. 49) huomauttavat, alhainen koulutuksen taso tai lukutaidottomuus voi myös pitää ihmiset paikallaan kotimaissaan, sillä heidän on vaikeampi aloittaa muuttoprosessia.

4.5 Opiskelijat

Myös opiskelu houkuttelee Suomeen paljon maahanmuuttajia. Se onkin töiden lisäksi yksi yleisimmistä syistä, miksi Suomeen muutetaan (Järviö, 2023, s. 27). Hallitus haluaa Suomeen lisää ulkomaalaisia opiskelijoita työntekijöiden lisäksi, sillä se pyrkii kolminkertaistamaan uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän vuoteen 2030 mennessä (Valtioneuvosto, 2021, s. 21). Kolminkertaistettu määrä olisi jopa 15 000 uutta ulkomaalaista opiskelijaa vuodessa.

Tämä tavoite 15 000:sta uudesta opiskelijasta ei ole kovin kaukainen. Pelkästään tammi-syyskuussa vuonna 2024 opiskelijat jättivät ensimmäisiä oleskelulupahakemuksia ennätysellisen määrän eli 11 749 verran (Maahanmuuttovirasto, 2024). Suurin osa oleskeluluvan hakijoista oli tutkinto-opiskelijoita. Erityisesti Etelä-Aasiasta on tullut viime vuosina

paljon uusia opiskelijoita. Maahanmuuttovirasto mainitsee Bangladeshin, Nepalin ja Intian maina, joiden asukkaat hakivat opiskelun takia paljon oleskelulupia. Etenkin nepalilaisten opiskelijoiden jättämien oleskelulupahakemusten määrä lähes kaksinkertaistui vuoteen 2023 verrattuna. Lisäksi vaihto-opiskelijoita tuli vuonna 2024 enemmän kuin vuonna 2023, mutta määrä ei ole vielä kasvanut koronavuosia edeltävien lukujen tasolle. Vaihto-oppilaita tuli vuonna 2024 eniten Japanista ja Kiinasta.

Opiskelijoista puhuessa on huomioitava, että he eivät välttämättä näy väestörekisterissä (Helminen & Keski-Petäjä, 2016). Tilastokeskuksen väestörekisterissä näkyvät henkilöt, jotka asuvat vakituisesti Suomessa ja joilla on kotikunta Suomessa. Maahanmuuttaja voidaan laskea väkilukuun vasta hänen saatuaan kotikunnan. Kotikunta puolestaan myönnetään, jos maahanmuuttajalla on maassa jatkuvaan tai pysyvään oleskeluun oikeuttava lupa. Tai jos hänellä on yhden vuoden tilapäiseen oleskeluun oikeuttava lupa ja sen lisäksi tarkoitus jäädä asumaan Suomeen vakituisesti. Käytännöt kotikunnan myöntämisestä voivat kuitenkin vaihdella eri maistraateissa. Esimerkiksi joskus voi mennä 3–5 vuotta, ennen kuin maahanmuuttaja saa kotikunnan, ja siksi opiskelun perusteella ei aina myönnetä kotikuntaa. Siten Suomessa voi olla enemmän opiskelijoita kuin mitä väestötilastoista voisi päätellä. Jos opiskelijat halutaan siis huomioida aineistoa hankkiessa, väestötilastojen seuraaminen ei riitä. Osa opiskelijoista voi silti jäädä Suomeen ja saada kotikunnan. Hallitus pyrkiikin nostamaan Suomeen jäävien ja työllistyvien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrää 75 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä (Valtioneuvosto, 2021, s. 21).

4.6 Muut maahanmuuttoon liittyvät tekijät

Lopuksi on huomioitava muita eri tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa maahanmuuttoon. Tässä luvussa nostettiin esille esimerkiksi pakolaisuus. Toisaalta Prokkolan ym. (2021, s. 93–94) mukaan suurin osa pakolaisista muuttaa kotimaastaan omiin naapurimaihinsa, sillä he eivät halua tai pysty lähteä kauemmas. Prokkola ym. (2021, s. 83) sanovat myös, että Euroopan maista muutetaan eniten Eurooppaan, yleensä matalatuloisemmista Itä-Euroopan maista lännen suuntaan. Vaikka pakolaiset on siis erittäin hyvä ottaa huomioon kokoelmia kehittäessä, he eivät ole aina suurin maahanmuuttajaryhmä. Helminen ja Keski-Petäjä (2016) myös huomauttavat, että kaikki turvapaikkaa hakevat eivät saa sitä, vaan myönteisen päätöksen on viime vuosina saanut noin kolmannes hakijoista. Lisäksi Järviön (2023,

s. 27) mukaan yleisin syy maahanmuuttoon jo mainitun työn ja opiskelun lisäksi on perhe. Perheen takia jätettyjä oleskelulupahakemuksia loppuvuodesta 2024 tuli eniten Filippiinien, Sri Lankan, Intian, Nepalin ja Pakistanin kansalaisilta (Maahanmuuttovirasto, 2024). Lisäksi Prokkola ym. (2021, s. 84) nostavat esille ”diasporan” vaikutuksen muuttovalintaan: jos tietyssä maassa asuu jo ryhmä, jossa puhutaan omaa kieltä, sinne muutetaan todennäköisemmin. Jos Suomeen on siis jo asettunut tiettyä vierasta kieltä puhuva ryhmä, samaa kieltä puhuvat saattavat haluta muuttaa Suomeen täältä löytyvän vertaistuen takia.

Kun tarkastellaan erityisesti Suomea, yksi tärkeimmistä maahanmuuttoon liittyvistä tekijöistä on hidastuva väestönkasvu. Valtioneuvoston (2021, s. 16) mukaan maahanmuutto on ainoa tapa, jolla väestön ja työllisten määrät tulevat kasvamaan. Tämä tarkoittaa sitä, että ellei syntyvyys lähde yllättävästi jyrkkään kasvuun, maahanmuutto Suomeen tulee jatkumaan ja sitä tullaan tukemaan. Valtioneuvosto (s. 31) kertoo myös, että hallituksen strategiaan tavoitteisiin kuuluu yhteiskunnan ja organisaatioiden kielitietoisuuden ja monikielisyiden edistäminen. Jos Suomesta tulee tulevaisuudessa kielitietoisempi ja monikielisympi, se voi houkutella lisää vieraskielisiä maahanmuuttajia. Kun siis ennakoidaan maahanmuuttoa, on hyvä huomioida maailmanlaajuisten tapahtumien lisäksi myös Suomea koskevat seikat sekä hallituksen strategiat ja tavoitteet.

Kuten tässä luvussa on osoitettu, maahanmuuttoa Suomeen tapahtuu joka vuosi ja sen määrää pyritään myös lisäämään hallituksen toimesta. Suomeen muutetaan monesta erisyystä, niin sotien ja katastrofien kuin myös työskentelyn, opiskelun ja perheen takia. Koelman hankintoja suunnitellessa on siis hyvä kiinnittää huomiota myös uutisiin, valtion eri tahojen julkaisuihin ja muihin lähteisiin tilastojen ohella.

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET, -MENETELMÄT JA RAJAUS

5.1 Tutkimuskysymykset

Monikielisen kirjaston kokoelmista ei ole ennen tehty arvioivaa tutkimusta. Siten heillä ei ole tutkimuksellista tietoa omista kokoelmistaan. Kokoelmien kehittämisen kannalta tämä tieto on tärkeää. Vieraskielisen väestön lukutarpeita pystytään tukemaan paremmin, jos heille tarkoitettuja kokoelmia tutkitaan ja kehitetään. Tässä opinnäytetyössä onkin korostettu väestön eri äidinkieliä ja kulttuurien huomioimisen tärkeyttä. Siten tämän opinnäytetyön tutkimusongelma oli selvittää, miten hyvin Monikielisen kirjaston tämänhetkiset kokoelmat palvelevat Suomen vieraskielistä väestöä. Tutkimusongelman perusteella tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Kuinka paljon aineistoa Monikielisen kirjaston eri kielikokoelmissa on suhteessa Suomessa puhutuimpiin vieraskieliin?
2. Millainen Monikielisen kirjaston kokoelman ikäjakauma on?
3. Kuinka paljon kokoelmien aineistoja on lainattu ja hankittu, ja vaikuttavatko lainaus- ja hankintaluvut toisiinsa?
4. Miten monipuolisuus näkyy kokoelmissa?

5.2 Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät

Näistä tutkimuskysymyksistä useat edellyttivät kokoelmien tutkimista väestö-, nidemäärä-, lainaus- ja hankintalukujen avulla, jotka olivat tilastojen muodossa. Siksi tässä opinnäytetyössä käytettiin suurimmilta osin kvantitatiivisia eli määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Hanna Vilkan (2007, s. 14) mukaan määrällinen tutkimusmenetelmä on tutkimustapa, jossa tietoa tarkastellaan numeroiden avulla. Se myös vastaa kysymykseen ”kuinka paljon”. Määrällistä tutkimusmenetelmää käyttäessä tutkija esittää tuloksia numeroina sekä tulkitsee ja selittää niitä. Lisäksi tutkija kuvaa, miten eri asiat liittyvät toisiinsa tai eroavat toisistaan. Tässä opinnäytetyössä selvitettiin väestöön ja kokoelmiin liittyviä lukuja ja vertailtiin

niiden suhteita toisiinsa. Vilkka (s. 19) lisää, että määrällisen tutkimuksen tarkoitus voi olla selittää, kartoittaa tai vertailla tutkittavaa asiaa. Selittävä tutkimus antaa esimerkiksi lisätietoa tutkittavasta asiasta. Kartoittava tutkimus etsii hänen (s. 20) mukaansa uusia näkökulmia vähän tunnettuun aiheeseen. Vertaileva tutkimus puolestaan tuo hänen (s. 21) mukaansa esille asioiden välisiä eroja. Siten määrällinen tutkimusmenetelmä oli sopiva tämän opinnäytetyön tutkimusongelman ratkaisemiseen.

Kuten Vilkka (2007, s. 30) huomauttaa, määrällisessä tutkimusmenetelmässä käytettyjä aineistoja ei aina kerätä itse, vaan siihen voi myös käyttää rekisterejä ja tilastoja. Tässä opinnäytetyössä käytettiin Helmet-tietokantaa sekä erilaisia tilastoja. Helmet-tietokanta on sama kuin mitä asiakkaat käyttävät, eli sisäisiä tunnuksia tai kirjastojärjestelmiä ei käytetty. Käytetyistä kirjastotilastoista yksi oli vapaasti saatavilla Monikielisen kirjaston (2025a) verkkosivuilla. Se on listaus Helsingin kaupunginkirjaston nidemääristä kielittäin vuodelta 2024. Se sisältää kaikkien Helsingin kirjastojen niteet, eli ei pelkästään Monikielisen kirjaston niteitä. Loput kirjastotilastoista hankittiin Monikieliseltä kirjastolta tutkimusluvan kautta. Näihin kuului listaukset Helsingin kaupunginkirjaston nidemääristä kielittäin vuosilta 2020–2023. Niihinkin on sisällytetty Monikielisen kirjaston niteiden lisäksi muiden Helsingin kirjastojen niteet. Muut tilastot olivat Monikielisen kirjaston hankkimat niteet kielittäin vuosilta 2019–2024, Monikielisen kirjaston kaukolainamäärät vuosilta 2011–2025 sekä Helmet-alueen yksilölainamäärät vuosilta 2020–2024. Näiden kirjastotilastojen lisäksi käytettiin vapaasti saatavilla olevia Tilastokeskuksen (2025a) väestötilastoja, joista näkee eri kielten puhujamäärät Suomessa vuosilta 1990–2024.

Väestötilastoja käytettiin selvittämään, mitkä vieraista kielistä olivat puhutuimpia Suomessa ja paljonko kyseisten kielten puhujia oli määrällisesti. Tämän tiedon ja Helsingin kaupunginkirjaston nidemäärätilastojen perusteella tutkittiin, vastasivatko kielten puhujamäärät Monikielisen kirjaston kokoelmien kokoa. Toisin sanottuna selvitettiin, olivatko väestössä puhutuimmat vieraskielet samat kielet kuin mitä Monikielisen kirjaston kokoelmista löytyi eniten. Lisäksi tutkittiin, paljonko aineistoa on puhujia kohti. Esimerkiksi Suomen yleisten kirjastojen tilastojen tunnusluvuissa kokoelmat on suhteutettu asukaslukuun (Kirjastot.fi, 2024). Myös Toronton monikielistä kokoelmaa tutkinut Ly (2018, s. 22) jakoi samankaltaisesti kielikokoelmien niteiden määrän niitä kieliä puhuvien Toronton asukkaiden

määrällä. Näin tässäkin opinnäytetyössä selvitettiin, paljonko kielikokoelmissa oli aineistoa per henkilö.

Per henkilö -tunnusluvussa on ollut paljon vaihtelevuutta. IFLA ym. (2009, s. 17) suosittelevat, että kirjastojen jokaisen kielikokoelman per henkilö -luvun olisi hyvä olla 1,5–2,5. Tämä suositus koskee pienempiä kirjastoja, joissa on monikielistä aineistoa. Tähän lukuun voi olla vaikeaa päästä. Esimerkiksi Ly (2018, s. 22) sai vieraskielisten kokoelmien per henkilö -luvun keskimääräiseksi tulokseksi 0,17. Hänen tutkimuksensa koski Toronton kaupunkia ja sen kaupunginkirjastoa. Hän huomasi per henkilö -luvun olevan korkeampi, kun hän laski sen Toronton virallisia kieliä koskien. Toronton englanninkielisen kokoelman per henkilö -luku oli 1,43 ja ranskankielisen jopa 3,68. Täten monikielisen aineiston per henkilö -luvun voitiin olettaa olevan matalampi kuin virallisten kielten tapauksessa.

Lisäksi, jos katsotaan Suomen yleisten kirjastojen tilastoja niin, että tarkastelussa on mukana koko maan asukkaat ja kaikki aineisto erottelematta kieliä, per henkilö -luku oli 5,5 vuonna 2024 (Kirjastot.fi, 2024). Jos taas katsotaan pelkkiä Helmet-kirjastoja ja Helmet-kirjastojen alueen asukkaita, vuoden 2024 per henkilö -luku oli 2,40. Luvut siis vaihtelevat myös tarkasteltavan alueen mukaan. Monikielisen kirjaston tapauksessa on huomioitava, että se sijaitsee Helsingissä mutta palvelee koko maata. Siitä huolimatta noin puolet Suomen ulkomaalaistaustaisesta väestöstä asuu pelkästään Uudellamaalla (Valtioneuvosto, 2021, s. 13). Siten Monikielinen kirjasto ei ole selkeä tapaus, jossa voitaisiin tutkia tietyn kunnan väestölukuja ja vain yhden kirjaston kokoelman lukuja. Siksi tässä opinnäytetyössä ei oletettu, että Monikielisen kirjaston per henkilö -luvut olisivat olleet korkeita. Tarkoitus oli selvittää luvut ja vertailla niitä toisiinsa. Tavoite oli, että ne osoittaisivat yleisesti kokoelmien suhteet kielten puhujiin.

Toisen tutkimuskysymyksen vastaamiseen käytettiin Helmet-tietokantaa. Sen avulla tutkittiin sitä, miten tuoretta aineisto oli tutkimishetkellä. Helmetistä pystyi näkemään, paljonko nimekkeitä oli kielittäin hakuhetkellä, ja tuloksista pystyi suodattamaan haluamansa julkaisuvälin. Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin Opetus- ja kulttuuriministeriön mainitsemää määritelmää tuoreudesta, eli enintään viiden vuoden ikäinen aineisto laskettiin tuoreeksi. Tässä opinnäytetyössä käytettiin kuitenkin julkaisuväliä 2019–2025, sillä tutkimushetkellä Helmetissä näkyivät myös vuonna 2025 hankitut nimekkeet. Jos siis väliksi olisi valittu vain

2019–2024, kokoelman ikä olisi vaikuttanut vanhemmalta kuin se oikeasti oli tutkimushetkellä. Kielikokoelmista laskettiin tuoreiden aineistojen prosentti eli kuinka iso osa kokoelmasta oli tuoreita nimekkeitä. Se saatiin jakamalla tuoreiden nimikkeiden määrä koko kielikokoelman nimikemäärällä. Lisäksi selvitettiin, miten iso osa kaikista kielikokoelmista yhteensä oli tuoretta. Kuten per henkilö -lukujen tapauksessa, tuoreusprosenttien oli tarkoitus havainnollistaa kokoelmaa ja vertailla kielikokoelmia keskenään.

Kolmannen tutkimuskysymyksen vastaamiseen käytettiin pääosin lainaustilastoja. Niiden avulla laskettiin aineistojen lainauskierto vuosittain. Se kertoo, paljonko tietynkielinen aineisto on ollut keskimääräisesti lainassa vuoden sisällä. Holly Hibner ja Mary Kelly (2013, s. 88) ovat sitä mieltä, että lainauskierron laskeminen on hyödyllinen tapa arvioida aineistojen käyttöä. He ohjeistavat laskemaan lainauskierron jakamalla lainausluvut aineistojen määrällä. He lisäävät, että tulosta voidaan verrata esimerkiksi per henkilö -lukuihin. Tässä opinnäytetyössä ei tarkasteltu yksittäisiä niteitä, vaan kokonaisia kielikokoelmia. Esimerkiksi arabian tapauksessa katsottiin, paljonko arabiankielisiä aineistoja lainattiin yhteensä tiettyä vuonna, ja se luku jaettiin sen vuoden arabiankielisten aineistojen määrällä. Lisäksi lainaus- ja hankintatilastoja käytettiin yhdessä sen tutkimiseen, nostiko tietyn kielen lainauskysyntä sen hankintamääriä tai lisäsi jonkin kielen hankinta sen lainausta. Lisäksi hankintatilastoja käytettiin kokoelmien koon tutkimisessa.

Neljännän tutkimuskysymyksen vastaamiseen käytettiin Helmet-tietokantaa. Sen avulla katsottiin, miten aineistojen määrät jakautuivat lasten ja aikuisten osastojen sekä tieto- ja kaunokirjallisuuden välillä. Lisäksi selvitettiin, mitä alkuteoksen kieliä, genrejä ja aiheita hakutuloksista tuli eniten esille.

Tilastoista ja Helmetistä saadut tiedot koottiin ja taulukoitiin uudelleen Excelissä niin, että niissä oli tarkasteltavat kielet ja luvut. Analyysimenetelminä käytettiin suurimmilta osin perustavia analyysimenetelmiä. Tietoarkiston (i.a.) *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirjan* menetelmistä keskiluvut ja ristiintaulukointi olivat tähän opinnäytetyöhön sopivia. Tietoarkisto (i.a.) kertoo, että joskus tietoa on tarpeellista tiivistää tunnuslukujen avulla. Tunnuslukuja voidaan saada keskiluvuista, joihin kuuluu aritmeettinen keskiarvo. Tässä opinnäytetyössä laskettiin keskiarvoja esimerkiksi aineisto- ja lainauslukuista. Ristiintaulukoinnilla puolestaan voidaan tutkia muuttujien jakautumista ja niiden välisiä riippuvuuksia

(Tietoarkisto, i.a.). Sen avulla voidaan siis nähdä, mitä eroja eri muuttujilla ja luvuilla on. Lisäksi monimuuttujamenetelmistä käytettiin kaksisuuntaista varianssianalyysiä. Sen avulla tutkitaan, vaikuttavatko kaksi eri muuttujaa toisiinsa (Tietoarkisto, i.a.). Tätä menetelmää käytettiin ainoastaan selvittämään, vaikuttivatko lainaus- ja hankintaluvut toisiinsa.

Pelkät tilastot eivät kuitenkaan kerro kaikkea, esimerkiksi hankintaan liittyviä syitä tai ongelmia. kuten Wilén (2007, s. 139) huomauttaa, aineiston käyttöä mitatessa pitää muistaa, että kirjaa voidaan käyttää ilman lainaamista. Sen lainaaminen ei myöskään välttämättä johda sen lukemiseen. Tässä opinnäytetyössä käsitellyt tilastot ja luvut ovat siis suuntaa antavia.

5.3 Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät

Numeerinen tieto ei pysty vastaamaan kokonaan kaikkiin tutkimuskysymyksiin. Siksi tarvittiin myös kvalitatiivisilla eli laadullisilla tutkimusmenetelmillä saatua tietoa. Jorma Kananen (2011, s. 16) kertoo, että laadullisen tutkimuksen avulla tutkittavasta ilmiöstä voidaan saada syvälinen näkemys. Lisäksi Vilkan (2025, s. 147–148) mukaan laadullisen tutkimuksen tarkoitus on näyttää tutkittavasta asiasta jotakin, mitä ei voi heti nähdä itse. Vilka (s. 145) lisää, että laadullisella tutkimusmenetelmällä voidaan tavoittaa tutkittavan henkilön omat näkemykset hänen kokemastaan todellisuudesta. Tässä opinnäytetyössä laadullisena tutkimusmenetelmänä käytettiin Monikielisen kirjaston henkilöstölle tehtyä kyselyä. Kysely toimitettiin vastattavaksi niille, joiden työkuvaan kuuluu aineiston hankinta. Kyselyn tarkoitus oli täydentää tilastoaineistoista saatuja tietoja.

Kysely yhdistetään yleensä määrälliseen tutkimukseen. Esimerkiksi Kananen (2011, s. 18) ja Vilka (2025, s. 123) kertovat kyselyn käytöstä määrällisen tutkimuksen yhteydessä. Laadullisissa tutkimuksissa yleensä käytetäänkin enemmän haastatteluja kyselyn sijaan (Braun ym., 2020, s. 2). Virginia Braun ym. (2020, s. 1) kuitenkin kertovat, että kyselyä voi käyttää laadullisessakin tutkimuksessa. Määrällisen tutkimuksen kyselyn vastauksia käsitellään numeraalisesti (Vilka, 2025, s. 139). Laadullisen tutkimuksen kyselyn vastauksia puolestaan käsitellään enemmän kuvailevasti kuin numeraalisesti (Braun ym., 2020, s. 10). Braun ym. (2020, s. 6) korostavat kyselyn hyötyjä verrattuna haastatteluun. Kyselyssä on enemmän aikaa vastata kysymyksiin ja siihen osallistuminen voi olla kätevämpää, sillä

vastaajat voivat täyttää sen silloin kuin heille itse sopii. Tähän opinnäytetyöhön valittiin kysely haastattelun sijaan osittain juuri siksi, että Monikielisen kirjaston vastaajilla olisi enemmän aikaa miettiä ja selvittää vastauksiaan. Kysely valittiin myös tutkijan omasta mieltymyksestä.

Kyselyn teossa huomioitiin Braunin ym. (2020, s. 8) antamat neuvot. Heidän mukaansa hyvässä laadullisessa kysymyksessä kannattaa olla eniten avoimia kysymyksiä. Kysymykset täytyy esittää selkeästi ja mahdollisimman lyhyesti, ja niissä tulee välttää olettamuksia. Kyselyn lopussa on hyvä olla vapaa kenttä, jossa saa kertoa mitä tahansa aiheeseen liittyvää. Sen avulla voi saada arvokasta tietoa, josta tutkija ei olisi itse osannut kysyä. He myös suosittelevat kyselyn pitämistä mahdollisimman lyhyenä, jotta siihen vastaaminen ei ole liian kuormittavaa. Tämän opinnäytetyön kysely tehtiin Webropolilla, ja se toimitettiin sähköpostilla henkilökunnalle. Kyselyn vastaukset olivat anonyymejä ja vastausten odotettu määrä oli 1–3. Vähäisestä vastaajamäärästä ei ollut haittaa, sillä tarkoitus oli selvittää vain kyseisen kirjaston hankintaan liittyviä asioita. Lisäksi Vilkan (2025, s. 179) mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineiston laatu on tärkeämpää kuin määrä.

Kyselyn tulosten analysoimiseen käytettiin sisällönanalyysimenetelmää. Vilkan (2025, s. 194) mukaan Tuomi ja Sarajärvi (2002) kertovat sisällönanalyysin tarkoittavan tutkimusaineiston kuvaamista sanallisesti. Lisäksi laadullisella tutkimusmenetelmällä saaduista tuloksista etsitään merkityskokonaisuuksia. Tätä menetelmää voidaan käyttää silloin, kun tuloksia ei voida esittää numeerisesti. Sisällönanalyysia voidaan tehdä aineisto- tai teorialähtöisesti. Tässä opinnäytetyössä käytettiin aineistolähteistä sisällönanalyysia. Siinä tutkija tiivistää ja pilkkoo osiin keräämäänsä aineistoa ja ryhmittelee sen uudelleen johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi (Vilka, 2025, s. 195). Sen jälkeen tuloksia verrataan aiempaan teoriaan (mts. 200).

5.4 Tutkimuksen rajaus

Tarkasteltavat kielet valittiin Tilastokeskuksen (2025a) väestötilastojen perusteella. Väestötilastoista katsottiin, minkä kielten puhujia oli Suomessa eniten vuonna 2024. Tilastoista suodatettiin pois kielet, joita Monikielinen kirjasto ei hanki. Tuloksista valittiin 24 eniten puhuttua kieltä tutkimukseen. Ne olivat arabia, ukraina, somali, farsi/persia, kiina,

albania, kurdi, vietnam, turkki, tagalog, thai, bengali, nepali, urdu, romania, sinhala, puola, hindi, portugali, latvia, unkari, bulgaria, swahili ja tamili. Juuri tämä määrä valittiin siksi, koska tutkimukseen haluttiin ottaa mukaan mahdollisimman monta kieltä, jotta tarpeeksi suurta osaa kokoelmasta voitiin tarkastella. Tutkimuksen ollessa opinnäytetyö kieliä ei voitu kuitenkaan valita liikaa. Tamili oli listan kielistä viimeinen, jonka puhujia oli Suomessa yli 3000. Seuraavana listassa olisi ollut uzbekki, jonka puhujia oli 2865. Siten tarkasteltavat kielet päätettiin rajata niihin, joiden puhujia oli yli 3000. Tarkasteltaviksi kieliksi valittiin nämä väestötilastojen puhutuimmat kielet sen sijaan, että olisi tarkasteltu Monikielisen kirjaston suurimpia kielikokoelmia. Tämä valinta tehtiin siksi, koska tarkoituksena oli tutkia kokoelmia nimenomaan väestön näkökulmasta.

Ajallisesti tutkimus keskittyi vuoteen 2024, sillä siitä vuodesta on viimeisimmät väestö- ja kirjastotilastot. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös esimerkiksi aiempina vuosina tehtyjä hankintoja ja lainauslukuja. Aikarajaukseen vaikutti opinnäytetyön laajuus sekä saatavat tilastot. Monikielinen kirjasto ehdotti itse ensin kymmenen vuoden takaista tarkastelua, sillä 2015–2016 vuosina tuli merkittävä määrä uusia turvapaikanhakijoita. Kaikkia tilastoja ei kuitenkaan ollut mahdollista saada niin kaukaa. Esimerkiksi Helmet-lainaus-tilastoja oli mahdollista saada vain vuodesta 2020 eteenpäin. Siksi lukuja katsottaessa keskityttiin 2020–2024 aikavälin vertailuun. Lisäksi aineiston ikäjakauman ja monipuolisuuden tutkimisessa tarkasteltiin vuotta 2025, sillä Helmet-tietokannasta näkee vain nykyhetken tiedot.

Vaikka Monikielisessä kirjastossa on erikseen aikuisten ja lasten aineistoa, tässä tutkimuksessa käsiteltiin aikuisten ja lasten aineistoja yhdessä. Tämä rajaus johtui myös opinnäytetyön laajuudesta ja tilastoista. Esimerkiksi kaukolainaus-tilastoissa ei ole eritelty aikuisia ja lapsia. Niistä tilastoista, joissa osastot on eritelty, otettiin yhteenlasketut luvut. Monikielinen kirjasto ei myöskään pyytänyt osastojen erillistä arviointia. Tutkimuksessa ei myöskään käsitelty poistoja, vaikka ne ovatkin tärkeä osa kokoelmien kehittämistä. Ne eivät sopineet opinnäytetyön laajuuteen, eikä poistoluvuista voi välttämättä tehdä päätelmiä jäljelle jääneestä kokoelmasta. Sen sijaan kokoelmien ikäjakauman ja monipuolisuuden tutkiminen kertoivat enemmän kokoelmien sisällöstä.

Lisäksi on huomioitava, että kun tutkimuksessa puhutaan aineistoista, siinä käsiteltiin lähinnä kirjoja. Monikielisen kirjaston tilastoissa aineistot on yleensä ilmoitettu yhteensä sen sijaan, että eriteltäisiin esimerkiksi musiikki ja lehdet, mutta huomattavasti suurin osa aineistosta on kirjoja (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 15.5.2025). Myös Helmet-tietokantaa käyttäessä hausta jätettiin tarkoituksellisesti kaikki muu kuin kirjat pois. Jos suodatukseen olisi otettu mukaan esimerkiksi elokuvat, se näyttäisi kaikki elokuvanimekkeet, joissa löytyy tekstitys valitulla kielellä. Useimmilla elokuvilla on saatavina tekstitykset usealla eri kielellä, ja elokuvia on paljon. Jos elokuvat olisi otettu mukaan lukuihin, luvut eivät olisi kuvastaneet paikkansapitävästi Monikielisen kirjaston hankkimia kokoelmia. Siten oli selkeämpää ottaa hakuun mukaan vain kirjat. Voi olla, että Monikielisen kirjaston lainaus- ja hankintatilastoissa on myös seassa hie- man musiikkia, lehtiä tai muuta aineistoa. Opinnäytetyön laajuuden puitteissa tutkimuksessa ei voitu kuitenkaan pyrkiä erittelemään muita aineistotyyppisiä.

5.5 Lisähuomioita käytettävistä tutkimusaineistoista

Rajausten lisäksi on huomioitava, että tutkimusaineistoissa on tiettyjä seikkoja, jotka vaikuttavat tuloksiin. Tilastoissa, joissa on listattu Helsingin kaupunginkirjaston nidemäärät vuosilta 2020–2024, on mukana myös Helsingin muiden kirjastojen hankkimat niteet. Myös Helsingin muut kirjastot ovat siis hankkineet vieraskielistä aineistoa jonkin verran.

Helmetistä pystyy kuitenkin näkemään Monikielisen kirjaston omat aineistot nykyhetkellä. Jos Helmet-haun suodatuksissa valitsee kirjastoiksi ”Pasilan”, johon kuuluu aikuis-ten aineisto, sekä ”Pasila lapset”, tuloksissa näkyy kaikki Monikielisen kirjaston aineistot yhteensä (Monikielinen kirjasto, 2024). Kokoelmien ikäjakaumaa ja monipuolisuutta tutkiessa saatiin siis tarkempi luku Monikielisen kirjaston tämänhetkisistä aineistoista. Helmetin luvut eroavat Helsingin kaupunginkirjastojen aineistotilastoista siten, että siellä näkyy nimekemäärät nidemäärien sijaan. Jos jotain samaa painosta on siis hankittu esimerkiksi viisi kappaletta, Helmetin tuloksissa määrä on silti yksi. Siksi Helmetin luvut voivat vaikuttaa huomattavasti alhaisemmilta kuin nidemäärätilastoissa. Helmetissä on joka tapauksessa kaikki tämänhetkinen aineisto näkyvillä, eli Monikielinen kirjasto ei

piilota tietueita aineistoista, jotka ovat kaukolainassa siirtokokoelmana muissa kirjastoissa (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 14.8.2025).

Osassa tilastoissa on myös hieman epätarkkuuksia. Kaukolainaustilastot eivät koostu tarkoista numeroista, vaan ovat suuntaa antavia (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 27.2.2025). Myös Helmet-lainaustilastoissa voi olla pieni virhemarginaali, sillä ne eivät perustu virallisiin tilastoihin (Helsingin kaupunginkirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 23.5.2025). Lisäksi Helmet-lainaustilastoissa vuodet 2020–2021 on yhdistetty koronavuosien takia. Tutkittaessa vuosien 2020–2021 lainauslukuja niiden luvut jaettiin puoliksi.

Koska tarkempia tutkimusaineistoja ei ole saatavilla, huomioimalla epätarkkuudet kokoelmia voitiin silti tutkia. Tutkimus voi näissä puitteissa antaa hyvän yleiskuvan kielikoelmista, etenkin kun Monikielisellä kirjastolla ei ole resursseja arvioida kokoelmiaan. Tutkimustuloksissa mainitaan vielä erikseen, mitä tilastoja käytettiin. Tutkimusluvan kautta hankitut tilastot poistetaan tutkimuksen päätyttyä tutkimuseettisistä syistä.

6 MÄÄRÄLLISEN TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Kokoelmien suhde väestöön

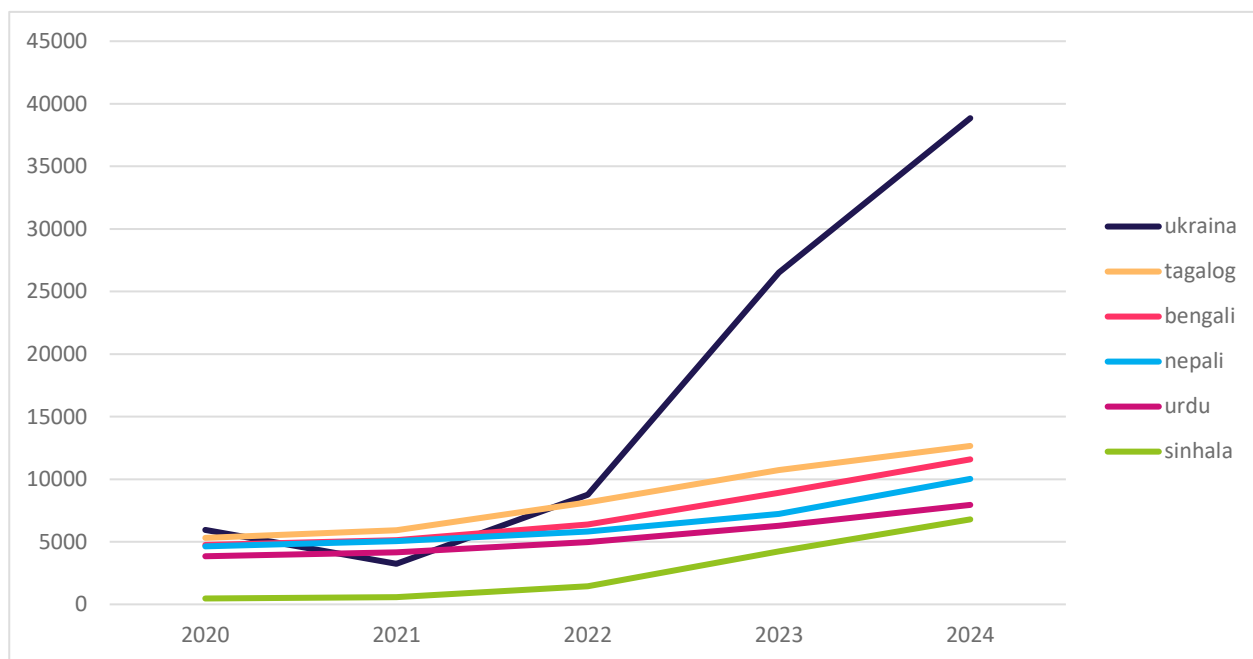
Kuten tutkimuksen rajauksessa mainittiin, Tilastokeskuksen (2025a) vuoden 2024 väestötilastoista katsottiin, mitkä ovat Suomessa puhutuimmat vieraskielet. Tuloksista poistettiin ne kielet, joita Monikielinen kirjasto ei hanki. Näistä tuloksista valittiin puhutuimmat 24 kieltä tarkasteltavaksi eli arabia, ukraina, somali, farsi/persia, kiina, albania, kurdi, vietnam, turkki, tagalog, thai, bengali, nepali, urdu, romania, sinhala, puola, hindi, portugali, latvia, unkari, bulgaria, swahili ja tamili.

Taulukkoon 1 on järjestetty nämä kielet puhujamääräjärjestyksessä suurimmasta pienimpään. Samassa taulukossa on Helsingin kaupunginkirjaston vuoden 2024 nidemäärätilastoista otetut tiedot. Nidemäärätilastoista otettiin 24 suurinta kielikokoelmaa niistä kielistä, joita Monikielinen kirjasto hankkii. Kuten taulukosta 1 näkee, Monikielisen kirjaston kielikokoelmat vastasivat kokojärjestykseltään suurimmilta osin Suomessa puhutuimpia vieraita kieliä. Väestössä puhutuimmista 24 kielestä 19 löytyi Monikielisen kirjaston suurimmista kokoelmista. Keltaisella korostetut kielet ovat niitä, joita ei löytynyt Monikielisen kirjaston suurimmista kokoelmista. Heidän kokoelmissaan on kuitenkin näillä kielillä aineistoa: tagalogiksi löytyy 249 nidettä, urduksi 469, sinhalaksi 47, hindiksi 330 ja tamiliksi 218.

Taulukko 1. Väestön puhutuimmat 24 vieraskieltä vuonna 2024 ja Helsingin kaupunginkirjaston suurimmat 24 kielikokoelmaa vuonna 2024 (Tilastokeskus & Helsingin kaupunginkirjasto).

Väestötilasto	puhujien määrä	Helsingin kaupunginkirjasto	aineiston määrä
arabia	43 534	arabia	8149
ukraina	38 850	ukraina	6971
somali	26 891	somali	4560
farsi/persia	22 154	farsi/persia	3936
kiina	19 264	kiina	3438
albania	19 072	turkki	2315
kurdi	17 953	kurdi	2020
vietnam	16 129	japani	1740
turkki	12 964	vietnam	1358
tagalog	12 661	albania	1309
thai	12 355	thai	1276
bengali	11 588	dari	1255
nepali	10 028	puola	1213
urdu	7950	portugali	1210
romania	7338	nepali	745
sinhala	6792	latvia	728
puola	6442	bengali	701
hindi	5058	unkari	691
portugali	4542	romania	661
latvia	3983	hollanti	644
unkari	3763	liettua	601
bulgaria	3628	swahili	585
swahili	3496	bulgaria	515
tamili	3486	tigirinja	497

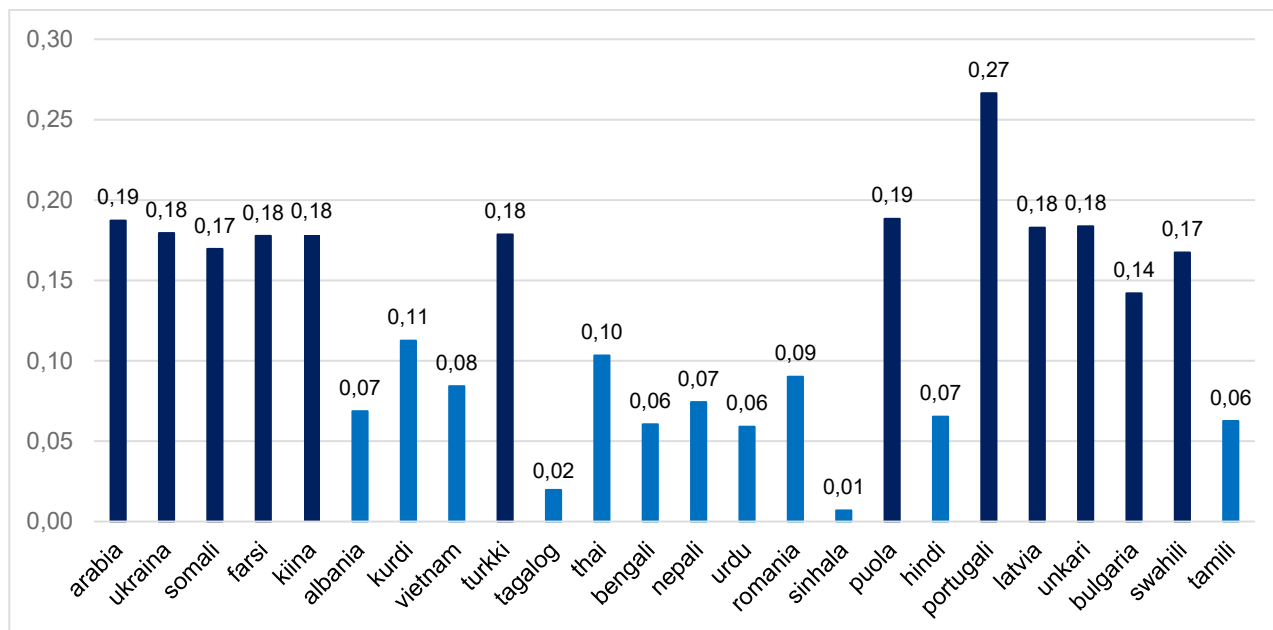
Väestötilastoista näkee, että kaikkien tarkasteltavien kielten puhujamäärät kasvoivat vuosina 2020–2024. Osa kasvuista kuitenkin hidastui. Bulgariaa, puolaa ja romaniaa puhuvia asukkaita tuli Suomeen aiempaa vähemmän lisää vuosina 2023–2024. Muiden tarkasteltavien kielten tapauksessa kasvu voimistui. Joidenkin kielten kohdalla kasvu oli jyrkkää, ja osa puhujamäärästä jopa moninkertaistui vuosien 2020–2024 välillä. Kuviossa 1 näkyy kuusi kieltä, joiden puhujamäärät moninkertaistuivat omaan kokoonsa nähden eniten. Omaan kokoonsa nähden sinhala kasvoi eniten, sillä sen puhujia oli vuonna 2020 vain 472 ja vuonna 2024 niitä oli 6792. Se siis moninkertaistui viidessä vuodessa 14,39 kertaa kokoonsa nähden. Toiseksi jyrkimmin kasvanut ukraina moninkertaistui 6,52 kertaa kokoonsa nähden. Tämän opinnäytetyön liitteessä 1 on taulukko, josta näkee kaikkien kielten kasvun vuosina 2020–2024.

Kuvio 1. Eniten kokoonsa nähden kasvaneiden kielten puhujamäärät 2020–2024 (Tilastokeskus).

Jotta voidaan paremmin ymmärtää, paljonko aineistoa on suhteutettuna väestöön, jokaisesta tarkasteltavasta kielestä laskettiin per henkilö -luvut. Luku kertoo, paljonko tietyn kokoelman aineistoa on sen kielen puhujia kohti. Per henkilö -lukujen laskemiseen käytettiin väestötilastoja sekä vuosien 2020–2024 Helsingin kaupungin nidemäärätilastoja. Luku laskettiin jakamalla kielikokoelman niteiden määrä sen kielen puhujien määrällä. Saadut tulokset pyöristettiin kahden desimaalin tarkkuuteen.

Kuvioon 2 on koottu kielikokoelmien per henkilö -luvut vuonna 2024. Per henkilö -lukujen keskiarvo oli 0,13. Ne kokoelmat, jotka jäävät keskiarvon alle, on korostettu vaaleammalla sinisen sävyllä ja keskiarvon yli menevät tummansinisellä. Kuviossa kielet on järjestetty puhutuimpien kielten mukaan sen sijaan, että ne olisivat nousevassa järjestyksessä luvun arvon mukaan. Järjestys on siis sama kuin taulukossa 1. Puolet kokoelmista oli alle keskiarvon ja puolet taas yli. Puhutuimmilla viidellä kielellä eli arabialla, ukrainalla, somalilla, farsilla ja kiinalla oli keskiarvoon nähden korkea per henkilö -luku. Portugalin, puolan ja arabian kokoelmilla oli kaikista korkeimmat luvut. Sinhalan ja tagalogin kokoelmilla oli puolestaan matalimmat luvut.

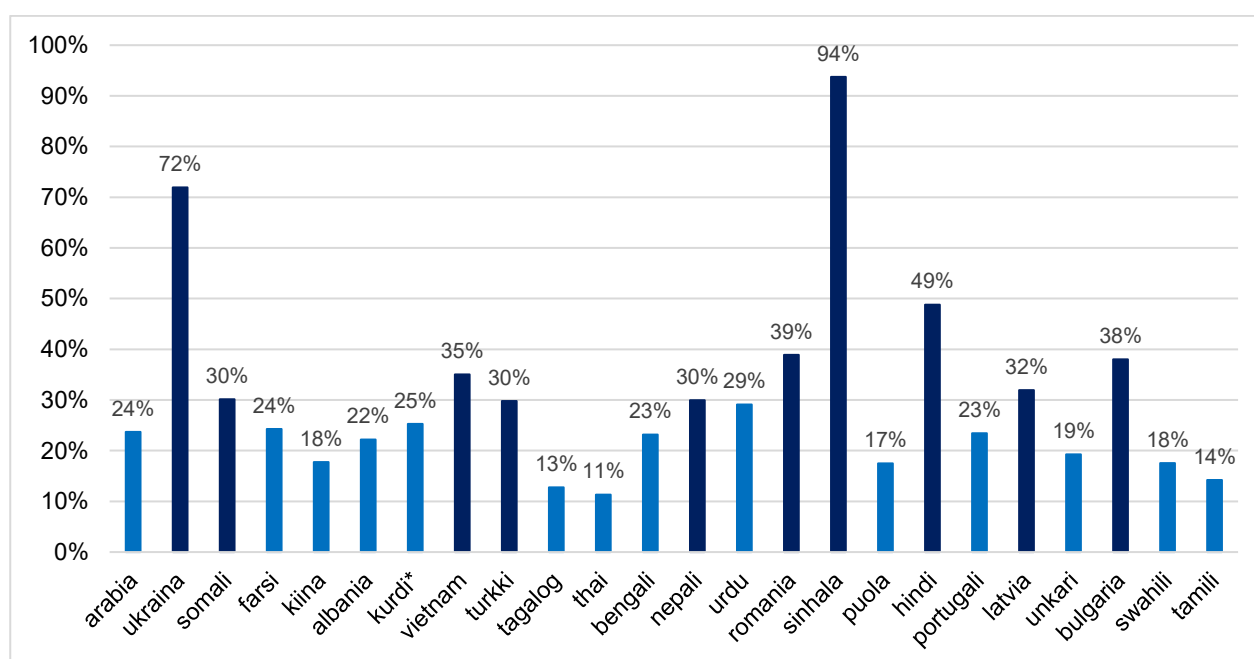
Kuvio 2. Vuoden 2024 kokoelmien per henkilö -luvut (Tilastokeskus & Helsingin kaupunginkirjasto).

Per henkilö -lukujen keskiarvo vaihteli vuosina 2020–2024 lukujen 0,13–0,14 välillä. Suurimmat muutokset per henkilö -luvuissa tapahtuivat näiden vuosien aikana ukrainan, kiinan, thain ja bengalin kokoelmissa. Ukrainan kokoelman luvuissa oli jyrkkää kasvua ja sen jälkeen laskua. Kiinan, thain ja bengalin kokoelmien luvut laskivat. Muiden kokoelmien luvuissa oli vain pieniä muutoksia.

6.2 Kokoelmien ikäjakauma

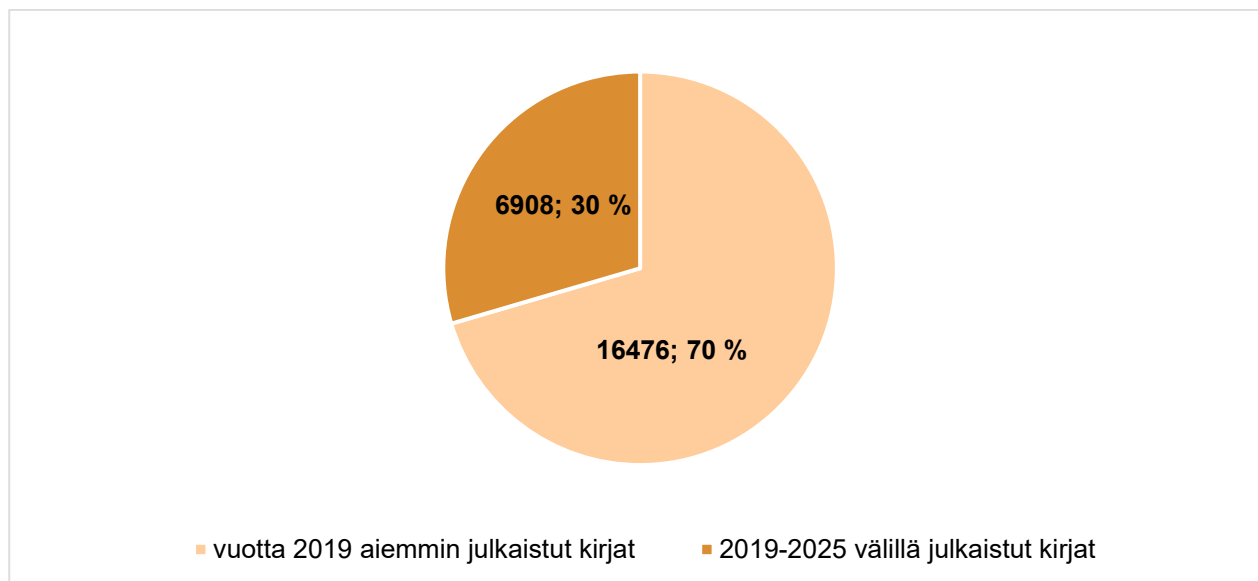
Kielikokoelmien ikäjakaumien tutkimiseen käytettiin Helmet-tietokantaa. Tietokannasta tehtiin ”nollahaku” eli haku ilman hakusanoja. Sen jälkeen tulosten suodattimista valittiin aineistotyyppiä kirja, kirjastoiksi Pasila ja Pasila lapset ja sen jälkeen tarkasteltava kieli. Haun tuloksien määrä otettiin ylös, ja sen jälkeen suodattimiin lisättiin julkaisuväliksi 2019–2025. Tämän haun avulla selvitettiin tuoreen aineiston määrä. Sen selvittämiseksi, kuinka suuri osa kokoelmasta on tuoretta, tuoreiden aineistojen määrä jaettiin koko kielikokoelman aineistojen määrällä. Tulokset muutettiin prosenttiluvuksi. Kurdin tapauksessa Helmetissä oli erikseen kurdi, kurmandži ja sorani, joista jälkimmäiset kaksi ovat kurdin murteita. Ne valittiin kaikki yhteen, sillä muissa tilastoissa murteita ei ole eritelty. Tutkimustulokset perustuvat elokuussa 2025 tehtyyn hakuun.

Tuoreen aineiston osuus oli keskimääräisesti 30 %. Kuviossa 3 keskiarvon alle jäävät kielet on korostettu vaaleammalla sinisen sävyllä ja keskiarvon yli menevät tummansinisellä. Myös tässä kuviossa kielet on järjestetty puhutuimpien kielten mukaan. Suurin osa kokoelmista jäivät keskiarvon alle. Tuoreiden aineistojen osuus myös vaihtelee jyrkästi. Sinhalan kokoelmasta jopa 94 % oli tuoretta, eli ainoastaan 6 % siitä oli ennen vuotta 2019 julkaistua aineistoa. Sen sijaan thain kokoelmasta ainoastaan 11 % oli tuoretta, eli 89 % sen aineistosta oli ennen vuotta 2019 julkaistua. Puhutuimpien viiden kielen eli arabian, ukrainan, somalin, farsin ja kiinan kokoelmista vain ukrainan ja somalin kokoelmista vähintään 30 % oli tuoretta.

Kuvio 3. Vuosina 2019–2025 julkaistujen kirjojen osuus kokoelmista vuonna 2025 (Helmet).

Kun kaikkien tarkasteltavien kielten kirjoja tutkittiin yhteensä uudelleen Helmetistä lokakuussa 2025, tuoreiden kirjojen osuus oli silloinkin 30 %. Kuvio 4 havainnollistaa kaikkien kielikokoelmien ikäjakauman. Helmet-haun suodattimista selvisi myös, että etenkin vuosina 2015–2017 julkaistua aineistoa oli huomattavan paljon. Siten suuri osa aineistosta, joka ei ollut tuoretta, ei ollut kuitenkaan erittäin vanhaa.

Kuvio 4. Kaikkien tarkasteltavien kielten kokoelmien ikäjakauma vuonna 2025 (Helmet).

6.3 Kokoelmien lainaus ja hankinta

Kaikista tutkittavista kielikokoelmista laskettiin lainauskierto. Se laskettiin jakamalla lainausluvut aineistojen määrällä ja pyöristämällä tulos kahden desimaalin tarkkuuteen. Lainausluvut otettiin kahdesta tilastosta: Monikielisen kirjaston kaukolainatiloista vuosilta 2020–2024 ja Helmet-alueen yksilölainatiloista vuosilta 2020–2024. Näiden kahden tilastojen luvut laskettiin yhteen. Esimerkiksi vuonna 2024 arabiankielisiä aineistoja siirtolainattiin 2104 kappaleen verran ja Helmet-asiakkaat lainasivat arabiankielisiä aineistoja yhteensä 4498 kertaa. Yhteen laskettuna arabian lainausluku oli siis 6602. Aineistojen määrät on puolestaan otettu Helsingin kaupunginkirjaston nidemäärätilastoista vuosilta 2020–2024. Huomioitavaa tilastoista on se, että yksilölainatiloissa vuodet 2020 ja 2021 on niputettu yhteen. Molemmilta vuosilta löytyi kuitenkin erilliset kaukolaina- ja nidemäärätilastot. Siten lainauskierron laskemista varten vuosien 2020–2021 yksilölainausluvut jaettiin puoliksi, jotta molemmille vuosille saatiin omat tuloksensa.

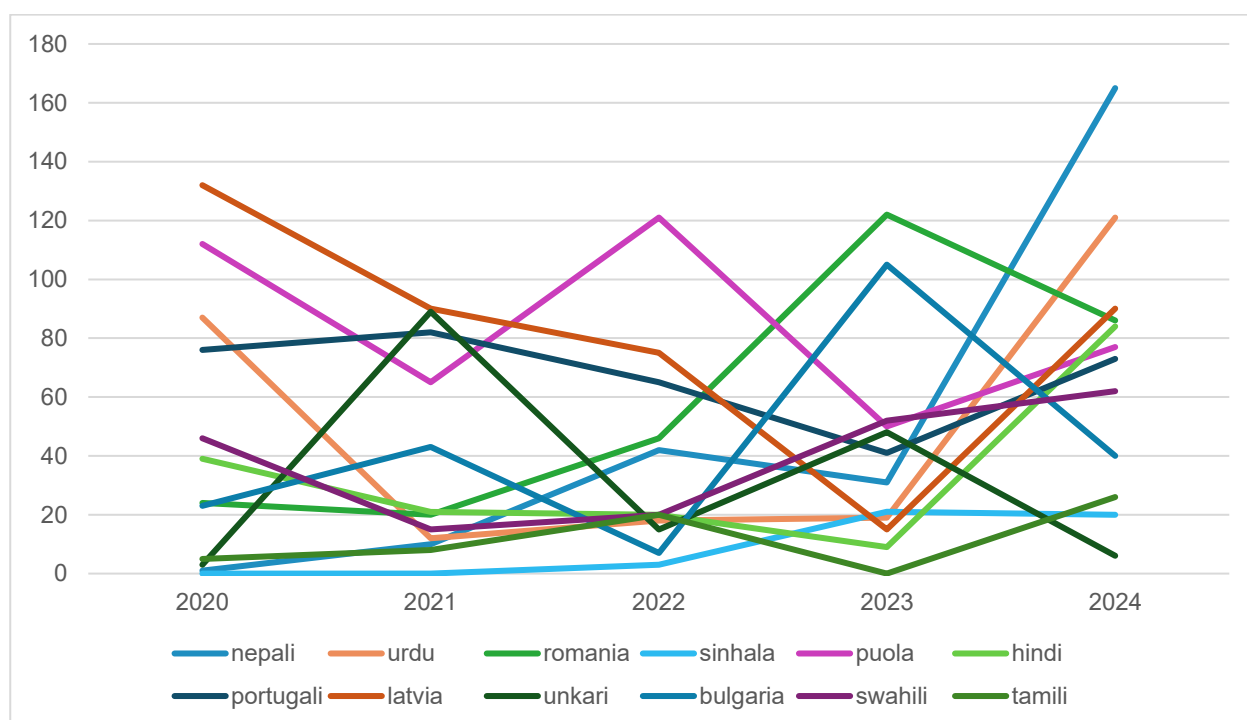
Lainauskierto kertoo, kuinka paljon kokoelmaa on lainattu sen kokoon nähden. Taulukkoon 2 on koottu vuosien 2020–2024 lainauskiertoluvut. Lainauskiertoluvuista laskettiin vuosittaiset keskiarvot, ja sen ali menevät lainauskiertoluvut on korostettu vaaleammalla sinisellä sävyllä ja yli menevät tummemmalla sinisellä. Lainauskiertoluvut vaihtelivat vuosittain huomattavasti. Osa luvuista laski ja taas nousi vuosien välillä: albanian lainauskierto laski vuonna 2022, mutta nousi sen jälkeen uudelleen edelliseen tasoonsa. Myös bengalin ja

urdun suosio koki vuonna 2022 laskun ja sen jälkeen kasvoi edellisen tasonsa yli. Osa kokoelmista, kuten kurdi ja bengali, koki lähes jatkuvaa laskua lainauskiertojensa osalta. Jotkut kokoelmista puolestaan olivat joka vuosi suositumpia lainaajien keskuudessa, kuten tagalogin, vietnamin ja nepalin kokoelmat. Pienin lainauskiertoluku vuonna 2024 oli kurdin kokoelmalla, jolloin luku oli 0,22. Suurin lainauskiertoluku oli sinhalan kokoelmalla, jonka luku oli 2,32. Toisaalta sinhalan kokoelma oli myös pienin nidemäärältään. Huomattavaa oli se, että kaikkien kokoelmien keskimääräinen lainauskiertoluku oli vuosina 2023–2024 korkeampi edellisiin vuosiin verrattuna.

Taulukko 2. Vuosien 2020–2024 lainauskiertoluvut (Monikielinen kirjasto & Helsingin kaupunginkirjasto).

kieli	2020	2021	2022	2023	2024
arabia	1,02	0,96	0,86	0,90	0,81
ukraina	1,13	1,31	1,59	1,49	1,17
somali	0,47	0,47	0,43	0,54	0,66
farsi	0,83	0,69	0,53	0,80	0,76
kiina	0,50	0,54	0,61	0,60	0,64
albania	1,14	1,01	0,85	1,04	1,14
kurdi	0,78	0,78	0,26	0,23	0,22
vietnam	0,43	0,52	0,71	0,88	0,93
turkki	1,54	1,51	1,08	1,18	1,11
tagalog	0,91	0,96	1,13	1,36	1,53
thai	0,93	1,12	1,02	1,09	1,05
bengali	0,46	0,47	0,26	0,54	1,10
nepali	0,28	0,32	0,62	0,69	0,78
urdu	0,76	0,72	0,25	1,14	1,12
romania	1,38	1,39	1,30	1,28	1,32
sinhala	0,00	0,00	1,00	1,15	2,32
puola	0,90	0,84	0,53	0,84	0,75
hindi	0,57	0,43	0,89	1,37	1,42
portugali	0,60	0,52	0,77	0,66	1,05
latvia	0,30	0,34	0,40	0,67	0,28
unkari	0,38	0,34	0,37	0,50	0,65
bulgaria	1,20	1,12	0,95	0,65	0,66
swahili	0,87	0,80	0,77	1,27	0,75
tamili	0,54	0,97	0,42	0,87	0,58
keskiarvo	0,75	0,76	0,73	0,91	0,95

Hankintaluvuista selvisi, että aineistoja hankittiin todella vaihtelevin määrin eri vuosina. Kielikokoelmien hankintaluvut vaihtelivat vuodesta ja kielestä riippuen nolasta jopa yli tuhanteen. Myös hankintojen kokonaismäärät vaihtelivat: vuonna 2024 hankittiin noin 500 vähemmän nidettä kuin vuonna 2023. Kuvio 5 havainnollistaa visuaalisesti, kuinka paljon hankintojen määrät vaihtelivat vuosittain eri kielten tapauksissa. Kuvioon valittiin tarkasteltavista kielistä pienimmät 12 kieltä, sillä suurimpia kieliä hankitaan niin paljon, että se teki kuviosta epäselvän. Tämän opinnäytetyön liitteessä 2 on taulukko, josta näkee myös kaikkien tarkasteltavien kielten hankintojen määrät vuosilta 2020–2024.

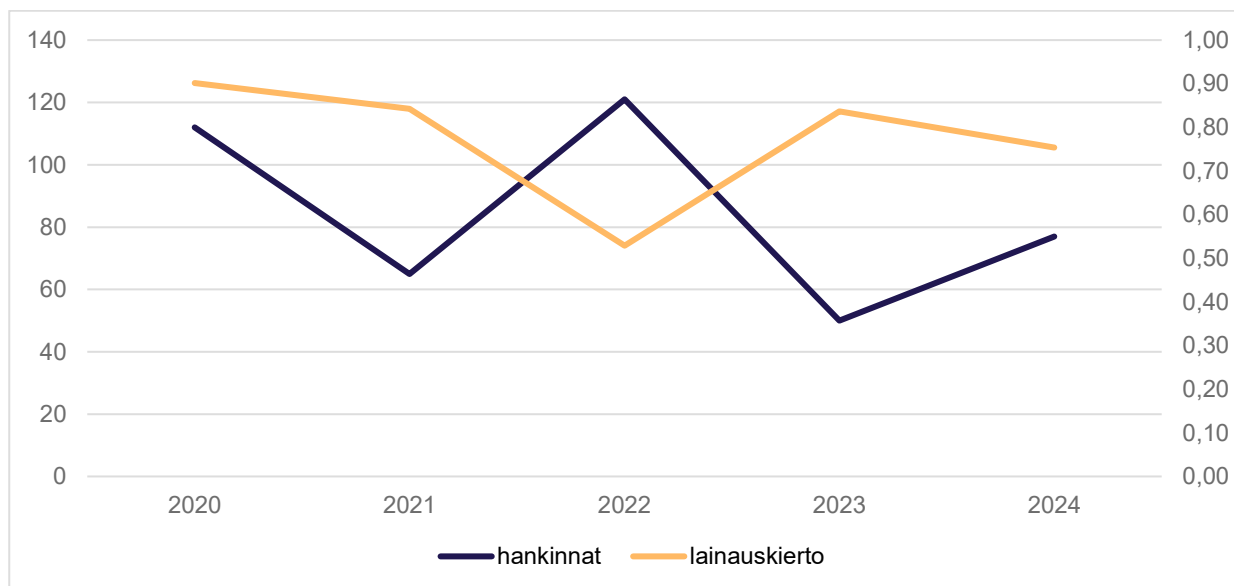

Kuvio 5. Hankintalukujen vaihtelevat määrät vuosina 2020–2024 (Monikielinen kirjasto).

Eniten vuosina 2020–2024 hankittiin aineistoa ukrainaksi, arabiaksi, somaliksi, farsiksi ja turkiksi. Vähiten aineistoa hankittiin sinhalaksi, tamiliksi, tagalogiksi, unkariksi ja hindiksi. Eniten hankituiden kielten kokoelmilla oli myös keskiarvoon verrattuna korkeahko per henkilö -luku ja vähiten hankituilla taas keskiarvoa matalampi. Poikkeus on unkari, jonka per henkilö -luku oli keskiarvoa korkeampi vähäisestä hankinnasta huolimatta.

Hankintalukuja tutkittiin myös rinnakkain lainauskiertolukujen kanssa. Niiden väliltä ei kuitenkaan löytynyt aina suoraa yhteyttä. Esimerkiksi puolan ja portugalilaisissa tapauksissa huomattiin, että vähentyntä hankintaa yhtenä vuonna seurasi alentunut lainauskiertoluku

seuraavana vuonna ja kasvanutta hankintaa taas seurasi korkeampi lainauskiertoluku seuraavana vuonna. Kuviossa 6 näkyy esimerkki puolan kokoelman tapauksesta. Tämä kuvio ei kuitenkaan pätenyt kaikkiin kieliin, joten selkeää syy-seuraussuhdetta lainauksen ja hankinnan välillä ei löytynyt.

Kuvio 6. Puolan kokoelman hankintalukujen ja lainauskierron yhteys (Monikielinen kirjasto & Helsingin kaupunginkirjasto).

6.4 Kokoelmien monipuolisuus

Kokoelmien monipuolisuuden tutkimiseen käytettiin Helmet-tietokantaa. Tietokannasta tehtiin nollahaku, jonka jälkeen tulosten suodattimista valittiin sijainniksi Pasila ja Pasila lapset, kielistä kaikki 24 tarkasteltavaa kieltä sekä kurdin murteet ja aineistotyyppiksi kirja. Näiden valintojen jälkeen tarkasteltiin, mitä tietoja osaston, alkuteoksen kielen, päägenren, genren ja aiheen suodattimissa löytyi. Tutkimustulokset perustuvat lokakuussa 2025 tehtyyn hakuun.

Haun perusteella nähtiin, että aikuisille ja lapsille oli lähes saman verran aineistoa: aikuisten nimekkeitä löytyi 11 964 ja lasten ja nuorten nimekkeitä löytyi 11 624. Kauno- ja tietokirjallisuuden määrät puolestaan erosivat merkittävästi. Kaunokirjallisuutta oli 16 888 nimekkeen verran, kun taas tietokirjallisuutta 4116 nimekkeen verran. Alkuteoksen kielistä englanti oli suurin, eli 4955 nimekettä oli käännetty englannista tarkasteltaville kielille. Ruotsi oli 1605 nimekkeen alkuperäinen kieli ja suomi 1020 nimekkeen.

Käännöskirjallisuutta oli siis hankittu vähemmän suomenkielisistä teoksista kuin englanninkielisistä ja ruotsinkielisistä teoksista.

Genresuodattimiin tuli paljon kieleen liittyviä tuloksia: esimerkiksi arabiankielinen kirjallisuus, persiankielinen kirjallisuus ja niin edelleen näkyivät genreissä. Myös esimerkiksi lastenkirjallisuus, romaanit, kuvakirjat, kertomukset ja käännökset näkyivät tuloksissa. Jos näitä ikään kuin itsestäänselvyyksiä ei huomioida, suurimmat genret olivat kaunokirjallisuus (18768), novellit (1168), sadut (1028), huumori (955), jännitys (846), runot (786), fantasia (710), klassikot (687), psykologiset romaanit (598), rakkausromaanit (595) ja historialliset romaanit (561). Aiheissa näkyi eniten ihmissuhteisiin, ikäluokkiin ja genreihin liittyvät aiheet. Suurimmat aiheet olivat eläimet (984), tytöt (978), ystävyys (921), naiset (911), historia (864), perheet (701), seikkailu (687), rakkaus (668), ihmissuhteet (545), lapset (540), pojat (478), nuoret (390) ja magia (360).

7 LAADULLISEN TUTKIMUKSEN TULOKSET

Monikielisen kirjaston henkilökunnalle tehtyyn hankinta-aiheiseen kyselyyn vastasi yksi henkilö. Hän oli henkilökunnasta ainoa, joka on työskennellyt hankinnan parissa vuosina 2020–2024 ja joka on edelleen töissä Monikielisessä kirjastossa. Kyselyssä kysyttiin hankintaan liittyvistä hankaluuksista, hankintatoiveista ja -päätöksistä sekä monipuolisuuteen liittyvistä asioista. Tämän opinnäytetyön liitteessä 3 on kaikki kyselyn kysymykset sekä liitteessä 4 niiden saatteena lähetetty sähköposti.

Kyselyssä kysyttiin erilaisista hankintaan liittyvistä hankaluuksista. Tuloksista selvisi, että vuosina 2020–2024 ukrainan-, tagalogin- ja sinhalankielistä aineistoa oli hankalaa hankkia. Ukrainan tapauksessa kysyntä ukrainankielisestä aineistosta nousi sodan alettua vuonna 2022, mutta sitä ei ollut sillä hetkellä riittävästi tarjolla. Kirjakaupat ja kustantajat lisäsivät sittemmin tarjontaansa, ja nyt sitä on vastaajan mukaan hyvin tarjolla. Tagalogista ja sinhalasta puolestaan on juuri nyt kasvavaa kysyntää, mutta aineistoja on liian vähän tarjolla. Kyselyyn vastannut kertoi myös, että näiden kolmen kielen lisäksi useat opinnäytetyössä tarkasteltavista kielistä vaativat paljon selvitystyötä hankintaan liittyen. Lisäksi kaikkia kielisiä ei välttämättä ole saatavilla Monikielisen kirjaston ”sopimuskirjakaupan” kautta. Siksi he käyttävät myös useita muita kirjakauppoja ja kustantajia. Hankintaa voi myös vaikeuttaa aineiston hinta. Kysyttäessä, onko joillain kielillä kalliimpaa hankkia aineistoa, vastaaja kertoi, että harvinaiskielinen aineisto voi yleensä olla kalliimpaa kuin suurten kielten aineisto. Hintoihin vaikuttaa se, että aineisto tulee kaukaa ja kysyntä Suomessa on vähäistä.

Hankintapäätöksiin liittyen kyselyssä kysyttiin, vaikuttavatko kokoelmien lainausluvut hankintapäätöksiin. Vastauksesta selvisi, että Monikielinen kirjasto seuraa lainauslukuja, mutta katsovat myös olemassa olevien kokoelmien määriä. He siis katsovat, onko kokoelmien täydentäminen tarpeen. Siten pelkkä korkea lainausluku ei välttämättä johda uusiin hankintoihin.

Hankintatoiveista kysyessä selvisi, että Monikielinen kirjasto saa hankintatoiveita asiakailta sekä suoraan että kaukopalvelun kautta. Hankintatoiveita tulee useita kymmeniä vuodessa. Myös muilta kirjastoilta tulee useita kymmeniä hankintatoiveita vuodessa. Hankintatoive voi sisältää toivotun teoksen nimen tai pelkän aiheenkin. Viime vuosina eniten

hankintatoiveita on tullut ukrainankielisestä aineistosta, ja muista kielistä tulee melko tasaisen verran toiveita. Kyselyyn vastannut nostaa silti esille persian (farsi), arabian ja turkin kielinä, joista tulee ehkä hieman enemmän hankintatoiveita. Kysyttäessä vaikuttavatko toiveet hankintapäätöksiin selvisi, että Monikielinen kirjasto kyllä tutkii jokaisen hankintatoiveen ja selvittää, onko sitä mahdollista hankkia heidän käyttämiensä kirjakauppojen kautta. Jos hankintatoive koskee kieltä, jota heillä ei ole vielä kokoelmassa, he selvittävät, paljonko kyseisen kielen puhujia on Suomessa. Puhujia pitäisi pääsääntöisesti olla useita satoja, jotta aineistoa hankittaisiin.

Kyselyssä selvitettiin myös, millaista kirjallisuutta Monikieliseen kirjastoon hankitaan. Kysyttäessä uutuuksien huomioimisesta selvisi, että Monikielinen kirjasto hankkii pääosin vain uutta eli vuonna 2020 tai sen jälkeen hankittua aineistoa. Sitä vanhemman aineiston saatavuus on usein jopa huonoa. Kysyttäessä genrejen huomioimisesta Monikielinen kirjasto vastasi, että kaikkia genrejä hankitaan sen mukaan mitä on tarjolla, ja he hankkivat mielellään suosittuja genrejä. Teosten genret eivät siis ole toissijaisia, vaan niihin kiinnitetään huomiota hankintapäätöksiä tehdessä. Kyselyssä selvitettiin myös, paljonko kaunokirjallisuutta hankitaan verrattuna tietokirjallisuuteen. Monikielinen kirjasto vastasi, että kaunokirjallisuutta hankitaan selvästi enemmän, koska tietokirjallisuutta on vähemmän tarjolla. He kuitenkin toivoisivat, että tietokirjallisuutta olisi enemmän tarjolla, sillä se voisi kiinnostaa osaa lapsilukijoista enemmän kuin kaunokirjallisuus. Lisäksi kyselystä selvisi, että Monikielinen kirjasto hankkii arviolta enemmän kielten omaa kirjallisuutta kuin käännöskirjallisuutta.

Kyselyn lopussa oli vapaaehtoinen vastauskenttä, johon sai halutessa lisätä muuta hankintaan liittyvää asiaa. Kyselyyn vastannut ei vastannut siihen, mutta kaikkiin muihin kysymyksiin saatiin vastaus. Kysely tuotti tarpeellista lisätietoa hankintoihin liittyen.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulosten perusteella voidaan päätellä, että Monikielisen kirjaston kokoelmissa on pääosin huomioitu Suomessa puhutuimmat vieraskielet. Vertailemalla väestötilastoja ja Monikielisen kirjaston kokoelmia nähtiin, että lähes kaikki tutkittavista kielistä löytyi myös heidän suurimmista kokoelmistaan. Lisäksi tämän opinnäytetyön maahanmuuttoaiheisessa luvussa 5 mainittujen maiden kieliä näkyi sekä väestö- että kokoelmaluvuissa. Esimerkiksi Ukrainasta tuli vuonna 2022 ennätysmäärä pakolaisia. Monikielinen kirjasto oli selkeästi reagoinut yhteiskunnallisiin muutoksiin, sillä ukrainankielistä aineistoa hankittiin vuonna 2022 paljon enemmän sitä edellisiin vuosiin verrattuna, ja tutkimushetkellä ukrainan kokoelma oli toiseksi suurin. Lisäksi luvussa 5 kerrottiin, että työ-, opiskelu- ja perheistä Suomeen on viime vuosina muutettu etenkin Bangladeshista, Brasiliasta, Filippiineiltä, Intiasta, Nepalista, Pakistanista, Romaniasta, Sri Lankasta, Thaimaasta, Unkarista ja Vietnamista. Näissä maissa puhutaan bengalia, portugalia, tagalogia, hindiä, nepalia, urdua, romanian, sinhalaa, thaita, unkaria ja vietnamia. Nämä kielet kuuluivatkin tarkasteltaviin kieliin, ja suurin osa näistä kielistä löytyi Monikielisen kirjaston suurimmista kokoelmista. Suurimpien kokoelmien listasta puuttui 5 tarkasteltavaa kieltä eli tagalog, urdu, sinhala, hindi ja tamil. Toisaalta hankintaluvuista näki, että nopeasti väestöluvuissa kasvaneita bengalia, nepalia, tagalogia ja urdua sekä listasta puuttuvia hindiä ja tamilia oli hankittu vuonna 2024 enemmän kuin edellisinä vuosina. Siten voidaan olettaa, että Monikielinen kirjasto on huomannut tarpeen hankkia näillä kielillä lisää aineistoa.

Kun aineistojen määrät suhteutettiin väestöluhuihin, tuloksista selvisi, että suurimmilla kokoelmilla voi silti olla alhainen per henkilö -luku. Esimerkiksi albania on Monikielisen kirjaston 10. suurin kokoelma, mutta sen per henkilö -luku oli vain 0,06. Per henkilö -lukujen laskeminen antoi hyödyllistä tietoa siitä, paljonko aineistoja varsinaisesti on kielten puhujia kohti. Monikielinen kirjasto pystyy jatkossa palvelemaan vieraskielistä väestöä paremmin, jos he täydentävät niitä kielikokoelmia, joiden per henkilö -luku oli alhainen. Per henkilö -lukujen yhteenlaskettu keskiarvo eli 0,13 ei kuitenkaan ollut hälyttävän alhainen monikielisellet kirjastolle. Esimerkiksi Valentina Ly (2018, s. 22) sai Toronton monikielisiä kokoelmia tutkiessa per henkilö -luvun keskiarvoksi 0,17. Ottaen huomioon, että Toronton kaupungin kirjaston palvelualue on koko Kanadan sijaan Toronto ja Monikielisen kirjaston palvelualue puolestaan on koko Suomi, Monikielisen kirjaston lukema ei vaikuta liian alhaiselta.

Toinen samankaltaisuus Lyn (2018, s. 22) tutkimukseen on, että myös Toronton kokoelmissa tagalogin per henkilö -luku oli tutkittavista kielistä alhaisimpien joukossa. Kuten tämän opinnäytetyön kyselyssä selvisi, kaukaa ostetut aineistot voivat olla kalliita, ja etenkin tagalogia (ja sinhalaa) oli hankalaa hankkia. Sen sijaan lähes kaikilla tutkittavilla eurooppalaisilla kielillä oli keskiarvoon verrattuna korkeammat per henkilö -luvut. Siten voidaan päätellä, ettei alhainen per henkilö -luku kerro tiettyjen kokoelmien huomiotta jättämisestä. Joitakin kieliä ei vain pystytä hankkimaan yhtä helposti kuin toisia. Lisäksi useissa tapauksissa ne kielet, joiden puhujamäärät olivat kasvaneet suhteessa eniten, olivat alhaisimpia per henkilö -luvuiltaan. Näistä esimerkkejä ovat sinhala, tagalog ja urdu. Väestönkasvu on siis ollut niin jyrkkää, ettei aineistoja ole ehditty tai pystytty hankkia tarpeeksi. Esimerkiksi sinhalan puhujien määrä on noussut niin nopeasti, ettei se edes olisi ollut tarkasteltavien kielten joukossa vuonna 2022. Tuolloin sen puhujia oli alle 2000.

Tutkimuksessa selvisi myös, että lähes kaikkien tarkasteltavien kielten puhujamäärät kasvavat joka vuosi. On siis mahdotonta pitää kaikkien kielikokoelmien per henkilö -luvut korkeampina, sillä kaikkia kieliä ei voida hankkia suuria määriä joka vuosi. Kuten luvussa 3 kerrottiin, Monikielinen kirjasto täydentää eri kokoelmia eri vuosina. Siksi tulevaa hankintaa suunniteltaessa per henkilö -lukujen lisäksi voisi olla hyödyllistä tarkkailla kokoelmia, jotka eivät ole kovin tuoreita tai joita lainataan paljon.

Aineistojen ikäjakaumaa tutkiessa kävi ilmi, että kokoelmien tuoreus on erittäin vaihtelevaa. Sinhalan ja ukrainan kokoelmat ovat niin tuoreita, että ne voivat vääristää tuoreuden keskiarvoa. Siten keskiarvon alittavat kokoelmat eivät ole välttämättä ”liian” vanhoja. Joka tapauksessa tuoreuden keskiarvo eli 30 % ei jäänyt kovin kauaksi kansainvälisestä suositustasosta eli 40 %:n tuoreudesta. Kyselyssä myös selvisi, että lähes kaikki hankitut aineistot ovat uutuuksia. Koska sinhalan kokoelma on pieni ja hiljattain hankittu, se selittää sen tuoreuden. Lisäksi Helmet-tietokantaa tutkiessa huomattiin, että kokoelmissa oli paljon vuosina 2015–2017 julkaistua aineistoa. Kokoelmat eivät siis välttämättä ole kokonaisuutena kovin vanhoja. Toisaalta kirjastolaissa painotettiin uudistuvan kokoelman tärkeyttä. Siksi olisi hyödyllistä huomioida ne kokoelmat, jotka olivat vanhempia kuin monet muista kokoelmista, kuten thain, tagalogin, tamilin ja puolan kokoelmat.

Lainausta koskien huomattiin, että lainauskiertoluvut voivat muuttua todella jyrkästi. Kokoelma ei siis välttämättä ole huono, jos sitä lainataan vähemmän kuin muita, sillä tilanne voi muuttua taas parempaan. On myös muistettava mitä Wilén (2007, s. 139) kertoi, eli aineistoja voidaan käyttää ilman, että niitä lainataan. Asiakkaat voivat siis käyttää aineistoja Pasilan kirjastossakin. Positiivinen löydös oli myös se, että vuosina 2023–2024 kokoelmia lainattiin yhteensä enemmän kuin vuosina 2020–2022. Tutkimustuloksista löytyi myös kokoelmia, joiden per henkilö -luvut sekä tuoreuden prosenttiluvut alittivat keskiarvon, mutta joilla oli silti keskiarvoa suurempi lainauskiertoluku vuonna 2024. Nämä olivat albania, tagalog, thai, bengali ja urdu. Nämä kokoelmat siis menivät erittäin hyvin lainaan siitä huolimatta, etteivät kokoelmat olleet kovin suuria tai tuoreita. Jos mahdollista, Monikielinen kirjasto voisi siis hankkia erityisesti näillä kielillä lisää aineistoa. Kuvasta 2 näkee, että tagalogin kokoelma oli jopa niin suosittu, että sen hyllypaikka aikuisten osastolla oli kirjastossa vieraillessa tyhjä.

Kuva 3. Kaikki tagaloginkieliset aikuisten kirjat olivat lainassa (kuva: Laura Mälkiä).

Aiemmassa teoriassa käsiteltiin ALA:n (2007) huomiota siitä, että väestöryhmän koko ei välttämättä vastaa heille tarkoitettun kokoelman kysyntää. Tämä näkyi joissakin lainauskiertoluvuissa, sillä esimerkiksi suurimpiin kokoelmiin kuuluvat somali ja kiina eivät meneet niin hyvin lainaan kuin monet muut kokoelmista. Toisaalta suurimmista kokoelmista ukraina meni hyvin lainaan. Myös IFLA ym. (2009, s. 4) muistuttivat, että jotkut ryhmät lukevat enemmän ja siten tarvitsevat enemmän aineistoa. Tähän liittyen kyselyn tuloksista selvisi, että Monikielinen kirjasto sai arviolta eniten toiveita ukrainan-, farsin-, arabian- ja turkinkielisistä hankinnoista. Näiden kieliset aineistot olivatkin hankituimpien aineistojen joukossa vuosina 2020–2024. Näistä farsin ja arabian kokoelmien lainauskierto on ollut hieman laskussa, mutta toisaalta on hienoa, että Monikielinen kirjasto on reagoinut selkeästi saatuihin toiveisiin.

Kokoelmien monipuolisuudesta ei tullut kovin selkeitä tutkimustuloksia. Toisaalta aineistoja oli määrältään tasapuolisesti aikuisia ja lapsia kohti, mutta tietokirjallisuutta oli hyvin vähän. Monikielisen kirjaston henkilökunta on kuitenkin tietoinen puutteesta, ja se johtuu tarjonnan vähäisyydestä. Kokoelmista löytyi erilaisia genrejä, ja kyselystäkin selvisi, että genrejä halutaan huomioida. Kirjastossa vieraillessa tosin kävi ilmi, ettei kirjoissa ole genretarjoja eikä genreille ole omia luokkia. Genreluokkien puute on ymmärrettävää, sillä luokkia voisi tulla liikaa, jos harvinaisten kieltenkin luokat pilkottaisiin pienemmäksi. Tarroja voisi silti hyödyntää, jotta asiakkaat löytäisivät paremmin itseään kiinnostavia genrejä.

Kokonaisuudessaan Monikielinen kirjasto on ottanut väestön tarpeet hyvin huomioon kokoelmissaan ja hankinnoissaan. He huomioivat sekä väestötilastoja että saamiaan hankintatoiveita ja ovat tietoisia tietynkielisten aineistojen puutteellisesta saatavuudesta. He myös hankkivat paljon uutuuksia ja erilaisia genrejä. Toisaalta tutkimustulosten avulla kokoelmista löydettiin mahdollisia kehityskohteita. Samalla tuloksista saatiin paljon tietoa Monikielisen kirjaston kokoelmista, mistä he voivat hyötyä. On kuitenkin muistettava, että kokoelmien kehittämiseen ja käyttöön liittyy niin paljon tekijöitä, ettei niiden arvioiminen ole suoraviivaista. Esimerkiksi kuten Sabine Little (2025, s. 15) huomautti, vieraskieliset asiakkaat voivat olla itsekin monikielisiä. Siten osa Monikielisen kirjaston asiakkaista saattaa käyttää useaa eri kokoelmaa samanaikaisesti. Kokoelmat voivat siis palvella vieraskielistä väestöä tavoilla, jotka eivät ole havaittavissa pelkillä tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmillä.

9 POHDINTA

Kokonaisuudessaan tämä opinnäytetyö onnistui tavoitteessaan. Monikielinen kirjasto voi tuloksien kautta saada paremman ymmärryksen kokoelmistaan, ja myös kehitettäviä kohteita kokoelmista löydettiin. Myös tutkimusongelmaan saatiin pääosin onnistuneesti tuloksia, mutta sen ratkaiseminen ei ollut niin suoraviivaista.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen ratkaiseminen onnistui hyvin, sillä saatiin selville, paljonko aineistoa Monikielisellä kirjastolla oli kielikokoelmittain suhteessa tarkasteltaviin kielisiin. Kysymyksen ratkaisemiseen valittu menetelmä oli sopiva. Toista tutkimuskysymystä varten tutkittiin tarkasteltavien kokoelmien ikäjakaumaa, ja siihenkin löytyi vastaukset valitulla menetelmällä. Toisaalta ikäjakaumaa olisi voinut tutkia vielä useammalta näkökulmalta esimerkiksi niin, ettei tuloksiin olisi eritelty ainoastaan tuoreiden ja epätuoreiden aineistojen osuudet. Sen sijaan olisi voitu kertoa, paljonko eri julkaisuvälien ajalta aineistoja oli, kuten vuosina 2015–2017 julkaistujen teosten määrä ja niin edelleen. Myös aikuisten ja lasten osastot olisi voitu eritellä. Liian montaa näkökulmaa ei kuitenkaan olisi voitu valita, sillä oli otettava huomioon opinnäytetyön työmäärä. Kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla lainauskierroista saatiin selkeitä tuloksia, mutta hankintojen tutkiminen oli monimutkaisempaa ja niistä oli hankalaa tehdä johtopäätöksiä. Lainauksen ja hankinnan välinen suhde jäi melko epäselväksi. Neljännessä tutkimuskysymyksessä selvitettiin, miten monipuolisuus näkyy kokoelmissa. Tähän kysymykseen oli hankalinta vastata, etenkin kun genrejä tutkiessa Helmet-tuloksiin tuli mukaan myös eri kielten kirjallisuus. Kokoelmien monipuolisuudesta saisi tehtyä kokonaan oman tutkielmansa, sillä se on erittäin laaja aihe. Esimerkiksi genrejen määriä olisi voitu tutkia kielikokoelmittain yhteiskatsauksen sijaan. Toisaalta monipuolisuudesta saatiin silti joitakin tuloksia.

Valitut tutkimusmenetelmät tuntuivat sopivilta. Määrällinen tutkimusmenetelmä oli juuri tähän aiheeseen sopiva, ja täydentävä laadullinen tutkimusmenetelmä toi lisää syvyyttä. Kyselyn kohdalla ei haitannut, että vastauksia tuli vain yksi. Teemahaastattelu olisi voinut olla kyselyä parempi menetelmä, mutta toisaalta kysely tuntui tutkijana luonnollisemmalta ja lähestyttävämmältä. Haastattelu olisi voinut myös lisätä työn määrää liikaa, sillä tilastotutkimustyö oli jo niin laaja. Toiseksi laadulliseksi tutkimusmenetelmäksi harkittiin myös havainnointia. Havainnointi olisi koskenut ikäjakauman ja monipuolisuuden tutkimista.

Ajatuksena oli Monikielisessä kirjastossa vierailu ja jokaisen tarkasteltavan kielen hyllyjen tarkkailu havainnointilomakkeen avulla. Tällä menetelmällä olisi saatu syventävämpää tietoa monipuolisuudesta kielittäin, esimerkiksi onko tietyn kielen hyllyssä tarpeeksi eri genrejä ja kirjailijoita. Tälläkin menetelmällä olisi nähty, onko aikuisten ja lasten aineistojen välillä eroa tuoreuden kannalta. Kirjastoon tehtiin silti omatoiminen vierailu ja samalla huomattiin asioita, joista olisi saatu mielenkiintoisia havaintoja. Esimerkiksi vaikka hindin kokoelma oli keskiarvoa tuoreempi, aikuisten hylly näytti melko vanhalta ja kuluneelta kuten kuvasta 3 näkyy. Toisaalta tämän opinnäytetyön rajauksissa aikuisten ja lasten osastojen erittely jätettiin pois. Lisäksi havainnointi ei olisi antanut täydellistä kuvaa kokoelmien tilanteesta, sillä osa aineistoista voi olla lainassa havainnointihetkellä. Myös genrejen havainnointi olisi ollut haastavaa, kun genretarroja ei ollut. Havainnointi olisi myös lisännyt työn määrää huomattavasti, joten sen pois jättäminen oli järkevää.

Kuva 4. Aikuisten hindinkielinen aineisto vaikutti vanhalta (kuva: Laura Mälkiä).

Rajauksessa jätettiin myös arvioimatta ne kielet, jotka olivat Monikielisen kirjaston suurimpien kokoelmien joukossa, mutta eivät tarkasteltavien kielten joukossa. Japanin, darin,

hollannin, liettuan ja tigrinjan kokoelmia ei siis arvioitu. Koska opinnäytetyössä käytettiin väestön näkökulmaa, rajaus oli sopiva. Jatkotutkimuksen kannalta kyseisten kielten käsittely voisi olla hyödyllistä.

Lisäksi jatkotutkimukseen voitaisiin ottaa mukaan asiakaskyselyitä tai -haastatteluja. Näin väestön tarpeista saataisiin suoraan tietoa. Toisaalta jos tarkastellaan niin montaa kieltä kuin tässä opinnäytetyössä, olisi haastavaa kerätä aineistoa jokaisen kielen edustajalta. Jatkotutkimusta voisi siis tehdä vain muutama kieli kerrallaan, syventyen aiheeseen käyttämällä eri menetelmiä (kuten havainnointia) ja huomioiden aikuiset ja lapset erikseen. Kokoelmat kuitenkin muuttuvat vuosien kuluessa ja tutkimusten tulokset vanhenevat, joten tiettyä hyvää menetelmää ja rajausta ei ole helppo valita. Tässä opinnäytetyössä käytettyjä määrällisiä menetelmiä voi silti halutessaan toistaa. Esimerkiksi per henkilö -lukujen, tuoreuden ja lainauskierron laskeminen oli työlästä mutta samalla selkeää ja helppoa. Siten kirjaston omia sisäisiä tilastoja varten voisi halutessaan käyttää samoja laskelmia.

Haastavinta tämän opinnäytetyön prosessissa oli aloittaminen, aikataulutuksen ja tutkimuskysymysten muodostaminen. Alussa aikaa meni paljon siihen, että hankittiin tilastoja ja pohdittiin, mitä tietoja niissä on ja mitä niistä voisi selvittää. Myös Excelin käyttöä täytyi opetella. Siten työn varsinainen aloittaminen lykkääntyi ja se vaikutti työskentelyn aikataulutukseen. Myös rajaukset tuottivat ongelmia. Ideaalisti aihetta olisi haluttu tutkia monesta eri näkökulmasta ja usein menetelmin, mutta opinnäytetyön koon takia se ei onnistunut. Oli hankalaa päättää, mitä rajata pois ja mitä ei.

Opinnäytetyöprosessi oli myös hyvin opettavainen. Excelin käyttö tuli paljon tutummaksi toistuvan kokeilun, lukujen tarkistamisen ja tilastojen järjestelemisen kautta. Samalla tuli opittua, miten kirjastot tilastoivat eri lukuja ja miten niitä voi käyttää kokoelmien arvioimiseen. Kokoelmatyön eri vaiheet jäivät myös paremmin mieleen. Lisäksi sain kokemusta siitä, miten kohderyhmistä voidaan tehdä selvitystyötä. Aiheen parissa työskentelyn kautta opin, mitä vieraskieliä Suomessa puhutaan ja mistä lähteistä voi löytää maahanmuuttoon liittyvää tietoa. Tieteellisen tekstin kirjoittamista ja prosessikirjoittamista tuli myös tehtyä uudella tavalla.

Omiin vahvuksiini kuului jo suunnittelu ja lähdekirjallisuuden tutkiminen sekä sen hyödyntäminen tekstissä. Näistä taidoista oli paljon hyötyä ja oli hienoa tuntea, ettei opinnäytetyöprosessi ollut pelkästään hankalaa. Excelin käytön opittuani myös tilastojen käsittely osoitautui mukavaksi, mikä oli yllättävää. Oli myös kiinnostavaa selvittää, mitä tuloksia tilastoista saatiin. Valittu aihe tuntui siis sopivalta, sillä sen parissa työskentely oli mielenkiintoista. Aihe tuntui myös hyödylliseltä, mikä antoi motivaatiota.

Vaikka aihe on Monikieliselle kirjastolle hyödyllinen, on muistettava, etteivät kaikkien saatujen tutkimusaineistojen tilastot ja luvut olleet tarkkoja. Esimerkiksi Helsingin kaupungin kirjaston nidetilastoissa oli kaikki Helsingin kirjastojen niteet eikä vain Monikielisen kirjaston. Lainaustilastot olivat myös osittain suuntaa antavia lukuineen. Tämän takia osa tutkimustuloksista voi olla hieman epäluotettavia. Toisaalta luvuissa on tuskin kovin suuria vääristymiä. Esimerkiksi vaikka muutkin kirjastot hankkivat vieraskielistä aineistoa, Monikielinen kirjasto todennäköisesti hankkii sitä eniten ja monipuolisimmin, sillä se kuuluu heidän päätehtäviinsä. Lisäksi opinnäytetyö on tehty niin huolellisesti kuin mahdollista. Luvut ja niille tehdyt laskelmat tarkastettiin useaan otteeseen Excelissä, ja lähdeviittausten kanssa on noudatettu annettuja ohjeita.

Myös yhteistyö Monikielisen kirjaston kanssa sujui hyvin. Sain heiltä laajasti tutkimusaineistoa ja tarvittaessa lisätietoja. Vieraillessani Monikielisessä kirjastossa tuli myös mieleen, kuinka kiinnostavaa olisi ollut tutkia henkilökunnan omia mielipiteitäkin kokoelmia koskien. Esimerkiksi keskustelun aikana eräs henkilökunnasta mainitsi, ettei nuorille ole omaa luokkaansa vaan nuortenkirjallisuus on lasten hyllyissä (Monikielinen kirjasto, henkilökohtainen tiedonanto, 24.10.2025). Hän sanoi toivoneensa, että kielikokoelmissa olisi myös nuorille oma luokkansa ja muutenkin lisää nuortenkirjallisuutta. Hän lisäsi, ettei nuortenkirjallisuutta toisaalta ole tarpeeksi tarjolla hankintaa varten. Monikielistä kirjastoa voisi siis tutkia todella monesta eri näkökulmasta.

LÄHTEET

- American library association (ALA). (2007). *Guidelines for multilingual materials collection and development and library services*.
<https://www.ala.org/rusa/sections/rss/rsssection/rsscomm/spanishspeaking/guidelinesmultilingual>
- Braun, V., Clarke, V., Boulton, E., Davey, L., & McEvoy, C. (2020). The online survey as a qualitative research tool. *International Journal of Social Research Methodology* 24(1), 1–14. <https://doi.org/10.1080/13645579.2020.1805550>
- Det flerspråklige bibliotek (DFB). (i.a-a.). *The multilingual library*.
<https://bibliotekutvikling.no/dfb/multilingual-library/>
- Det flerspråklige bibliotek (DFB). (i.a.-b). *Om oss*. <https://bibliotekutvikling.no/dfb/om-oss/>
- Dufva, M., & Rekola, S. (2023). *Megatrendit 2023: Ymmärrystä yllätysten aikaan*. Sitra.
<https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2023/>
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 238/2016 vp.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_238+2016.pdf
- Helmet. (i.a.). *Miten aineisto valitaan?* <https://helmet.finna.fi/Content/aineistonvalinnan-periaatteet>
- Helminen, M.-L., & Keski-Pitälä, M. (26.1.2016). *Miksi turvapaikanhakijat eivät näy vielä väestötilastoissa?* Tilastokeskus. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/miksi-turvapaikanhakijat-eivat-nay-viela-vaestotilastoissa>
- Helsingin kaupunginkirjasto. (2016). *Selvitys turvapaikanhakijoiden palvelutarpeista: Lähtökohtia kirjastopalvelujen kehittämiseksi*. Kirjastot.fi.
<https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Turvapaikanhakijat%20raportti%20lopuullinen%20pdf.pdf>
- Helsingin kaupunki. (2024). *Avustuksen hakeminen, valtionavustus, Monikielisen kirjaston toiminta 2025, opetus- ja kulttuuriministeriö, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala* (Päätös 2024). <https://paatokset.hel.fi/fi/asia/hel-2024-015314?paatos=03eabfc2-795a-41f5-b96f-ad304e0d2c79>
- Hibner, H., & Kelly, M. (2013). *Making a collection count: A holistic approach to library collection management* (2. p.). Chandos Publishing.

- Hämäläinen, R. (2010). Maahanmuuttajien kirjastopalvelut? Teoksessa S. Drake (toim.), *Maahanmuuttaja kulttuuriosässä* (s. 12–16). BTJ.
- Hämäläinen, R., & Pilviö, E. (31.10.2024). *Monikielinen kirjasto – Flerspråkiga biblioteket – Multilingual library: Toimintasuunnitelma 2025*. Helsingin kaupunki.
<https://ahjojulkaisu.hel.fi/33C633E6-1A90-C70A-97B8-932FEAE00000.pdf>
- International federation of library associations and institutions (IFLA) library services to multicultural populations section working group., Pestell, R., Ciccarello, D., Gitner, & F., McDonald, C. (2009). *Multicultural communities: Guidelines for library services* (3. p.). International federation of library associations and institutions (IFLA).
<https://repository.ifla.org/handle/20.500.14598/462>
- International federation of library associations and institutions (IFLA). (2010). *IFLA Public library service guidelines* (2. p.). De Gruyter Saur.
<https://repository.ifla.org/handle/20.500.14598/988>
- International federation of library associations and institutions (IFLA)., & United nations educational, scientific and cultural organization (UNESCO). (2012). *Multicultural library manifesto: The multicultural library – a gateway to a cultural diverse society in dialogue*. International federation of library associations and institutions (IFLA).
<https://repository.ifla.org/handle/20.500.14598/731>
- Johnson, P. (2018). *Fundamentals of collection development and management* (4. p.). ALA Editions.
- Järviö, P. (2023). *Selvitys Suomen maahanmuuttohallinnon järjestämisestä*. Sisäministeriö. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-955-4>
- Kananen, J. (2011). *Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kansalliskirjasto. (i.a.). *E-kirjaston kokoelmapolitiikka*. <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/e-kirjasto/e-kirjaston-kokoelmapolitiikka>
- Kotimaisten kielten keskus (Kotus). (2024a). Monipuolinen. Teoksessa *Kielitoimiston sanakirja*. Haettu 26.11.2025, <https://www.kielitoimistonanakirja.fi/#/monipuolinen>
- Kotimaisten kielten keskus (Kotus). (2024b). Vieraskielinen. Teoksessa *Kielitoimiston sanakirja*. Haettu 26.11.2025, <https://www.kielitoimistonanakirja.fi/#/vieraskielinen>
- Kirjastot.fi. (3.9.2019). *Kysy kirjastonhoitajalta: Onko Opetusministeriön vuonna 2010 julkaisema Yleisten kirjastojen laatusuositus enää uuden kirjastolain myötä voimassa / käytössä kirjastotyön arviointiin?* https://www.kirjastot.fi/kysy/onko-opetusministerion-vuonna-2010-julkaisema?language_content_entity=fi

- Kirjastot.fi. (2024). *Suomen yleisten kirjastojen tilastot*.
<https://tilastot.kirjastot.fi/index.php?lang=fi>
- Kouva, S. (2022). *Outi-kirjastojen vieraskielinen aineisto, palvelut, sekä alueellisen vieraskielisen väestön tiedon- ja palveluntarpeen tunnistaminen* [kandidaatintutkielma, Oulun yliopisto]. OuluREPO. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202211073550>
- Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2016/1492>
- Lindberg, P. (8.9.2022). Kokoelmat ja poistot nykykirjastossa. Webinaarissa Lahden kaupunginkirjasto, *Millaista kokoelmaa nykykirjastossa tarvitaan?* Kirjastokaista. <https://www.kirjastokaista.fi/pirkko-lindberg-kokoelmat-ja-poistot-nykykirjastossa/>
- Little, S. (2021). *Setting up a multilingual children's library*. The University of Sheffield. <https://www.multilingualism-in-schools.net/download/setting-up-a-multilingual-childrens-library-guidelines/>
- Little, S. (2025). "There's a sense of pride": The multilingual children's library as perezhivanie. *Public library quarterly*, 1–24. <https://doi.org/10.1080/01616846.2024.2447977>
- Literature translation institute of Korea (LTI). (i.a.). *About the library*. <https://library.ltikorea.or.kr/about/aboutLibrary>
- Lukukeskus. (2024). *10 faktaa lukemisesta 2024*. <https://lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2024/>
- Ly, V. (8.2.2018). Assessment of multilingual collections in public libraries: A case study of the Toronto Public Library. *Evidence based library and information practice*, 13(3), 17–31. <https://doi.org/10.18438/eblip29408>
- Maahanmuuttovirasto. (30.9.2024). *Maahanmuutto Suomeen 3/2024*. <https://migri.fi/maahanmuuton-tilannekuva-suomessa>
- Mångspråkiga lånecentralen (MLC). (i.a.). *Om Mångspråkiga lånecentralens uppdrag/about MLC*. <https://biblioteket.stockholm.se/mlc/uppdrag>
- Monikielinen kirjasto. (2020). *Monikielisten kirjastopalvelujen valtakunnallinen tila ja kehittäminen: Monikielisen kirjaston selvitys*. Kirjastot.fi. <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Monikielisten%20kirjastopalvelujen%20valtakunnallinen%20tila%20ja%20kehitta%CC%88minen.pdf>
- Monikielinen kirjasto (3.10.2024). *Lainaus ja kokoelman käyttö*. Kirjastot.fi. <https://www.kirjastot.fi/monikielinen-kirjasto/kokoelma>

- Monikielinen kirjasto. (30.1.2025a). *Tietoa Monikielisestä kirjastosta*. Kirjastot.fi. <https://www.kirjastot.fi/monikielinen-kirjasto/info>
- Monikielinen kirjasto. (28.5.2025b). *Monikielisen kirjaston palvelut kirjastoille*. Kirjastot.fi <https://www.kirjastot.fi/monikielinen-kirjasto/kirjastoille>
- Monikielinen kirjasto. (5.6.2025c). *Hae kirjallisuutta eri kielillä: Helmet-haun käyttöohje*. Kirjastot.fi. <https://www.kirjastot.fi/monikielinen-kirjasto/helmet>
- Mäkinen, A. (2010). Monikielinen kirjasto. Teoksessa S. Drake (toim.), *Maahanmuuttaja kulttuuriryössä* (s. 23–28). BTJ.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a.). *Kirjastoverkko*. <https://okm.fi/kirjastoverkko>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2010). *Yleisten kirjastojen laatusuositus*. <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/OKM20.pdf>
- Prokkola, E.-K., Niemi, S., Lépy, É., Palander, J., Kulusjärvi, O., & Lujala, P. (2021). *Climate migration: Towards a better understanding and management: Finland and a global perspective*. Valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-213-8>
- Sisäministeriö. (i.a.). *Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan*. Haettu 6.11.2025, <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Sivulainen, S. (19.11.2025). Yhteinen kokoelma, yhteinen juttu! -paneelikeskustelu. Webinaarissa AKE- ja VAKE-kirjastot, *Yhteiset kokoelmat: yleisten kirjastojen valtakunnallinen kokoelma*. Kirjastokaista. <https://www.kirjastokaista.fi/yhteinen-kokoelma-yhteinen-juttu-paneelikeskustelu/>
- Stockholms stadsbibliotek. (i.a.). *Kungsholmens bibliotek Internationella biblioteket*. <https://biblioteket.stockholm.se/bibliotek/kungsholmens-bibliotek-internationella-biblioteket>
- Suomen perustuslaki 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1999/731>
- Tietoarkisto. (i.a.). *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampereen yliopisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/>
- Tilastokeskus. (4.4.2025a). *11rl - Kieli iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain, 1990–2024* (Suomen virallinen tilasto). https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rl.px/
- Tilastokeskus. (4.4.2025b). *Vieraskielisten määrä ylitti 600 000 henkilön rajan vuoden 2024 aikana*. <https://stat.fi/julkaisu/cm1jg8tr20lco07vwvoif9s6i>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2024). *Suomi tarvitsee kansainvälisiä osaajia: Valtion kansainvälisen rekrytoinnin toimet lähtömaissa*. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024070560695>

University of Maryland. (i.a.). *International children's digital library*. <http://www.childrenslibrary.org/>

Valtioneuvosto. (2021). *Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035*. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-666-2>

Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet*. Tammi.

Vilka, H. (2025). *Tutki ja kehitä* (6. p.). Santalahti.

Världens bibliotek. (i.a.). *About Världens bibliotek / Verdensbiblioteket*. <https://varldensbibliotek.se/about/service/en>

Wilén, R., & Kortelainen, T. (2007). *Kirjastokokoelmien kehittämisen ja arvioinnin perusteet: Teoria, menetelmät, käytäntö*. Yliopistopaino.

LIITTEET

Liite 1. Tarkasteltavien kielten puhujamäärät Suomen väestössä vuosina 2020–2024 (Tilastokeskus).

Liite 2. Tarkasteltavien kielten hankintamäärät vuosina 2020–2024 (Monikielinen kirjasto).

Liite 3. Monikielisen kirjaston henkilökunnalle tehty hankinta-aiheinen kysely.

Liite 4. Kyselyn yhteydessä lähetetty sähköposti.

**Liite 1. Tarkasteltavien kielten puhujamäärät Suomen väestössä vuosina 2020–2024
(Tilastokeskus).**

kieli	2020	2021	2022	2023	2024
arabia	34 282	36 466	39 069	41 311	43 534
ukraina	5961	3243	8761	26 519	38 850
somali	22 794	23 656	24 647	25 654	26 891
farsi/persia	15 105	16 432	18 097	20 421	22 154
kiina	13 778	14 780	15 735	17 501	19 264
albania	12 664	13 830	15 576	17 779	19 072
kurdi	15 368	15 850	16 603	17 270	17 953
vietnam	11 562	12 310	13 138	14 486	16 129
turkki	9492	10 039	10 913	11 852	12 964
tagalog	5315	5934	8158	10 724	12 661
thai	10 553	10 831	11 274	11 886	12 355
bengali	4749	5131	6374	8908	11 588
nepali	4636	5048	5818	7234	10 028
urdu	3846	4163	4985	6288	7950
romania	5463	6066	6633	7066	7338
sinhala	472	583	1456	4247	6792
puola	5695	5982	6243	6428	6442
hindi	2944	3245	3778	4410	5058
portugali	3558	3837	4063	4338	4542
latvia	2604	3023	3486	3824	3983
unkari	3088	3243	3404	3602	3763
bulgaria	3114	3264	3491	3617	3628
swahili	2560	2675	3006	3230	3496
tamili	2230	2409	2795	3139	3486

Liite 2. Tarkasteltavien kielten hankintamäärät vuosina 2020–2024 (Monikielinen kirjasto).

kieli	2020	2021	2022	2023	2024
arabia	1121	397	249	319	311
ukraina	21	8	1899	1434	234
somali	463	185	332	290	227
farsi/persia	233	541	180	96	309
kiina	225	128	120	77	139
albania	30	165	63	64	89
kurdi	109	140	42	7	35
vietnam	12	43	93	130	99
turkki	130	57	239	165	120
tagalog	8	44	4	21	60
thai	136	82	23	36	52
bengali	319	15	31	42	113
nepali	1	10	42	31	165
urdu	87	12	18	19	121
romania	24	20	46	122	86
sinhala	0	0	3	21	20
puola	112	65	121	50	77
hindi	39	21	20	9	84
portugali	76	82	65	41	73
latvia	132	90	75	15	90
unkari	3	89	15	48	6
bulgaria	23	43	7	105	40
swahili	46	15	20	52	62
tamili	5	8	20	0	26
	3355	2260	3727	3194	2638

Liite 3. Monikielisen kirjaston henkilökunnalle tehty hankinta-aiheinen kysely.

Hankinta-aiheinen kysely Monikielisen kirjaston henkilökunnalle

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Tämän kyselyn tarkoitus on täydentää opinnäytetyöni eri tutkimusmenetelmillä saatuja tietoja. Esimerkiksi tilastoista voi käydä ilmi, että jollain kielellä on väestöön nähden niukasti aineistoa. Luvut eivät kuitenkaan kerro kaikkea, ja siksi haluan tietää lisää hankintojen takana piilevistä syistä.

Tutkin opinnäytetyössäni kokoelmien kokoa väestöön suhteutettuna, kokoelmien ikäkaumaa, lainaus- ja hankintalukuja, sekä jonkin verran kokoelmien monipuolisuutta. Kysymykset liittyvät siis näihin aiheisiin. Ajallisesti tutkimus keskittyy vuoteen 2024, mutta vertailen myös vuosien 2020–2024 eroja.

1. Onko joistain näistä kielistä ollut hankalaa hankkia aineistoa vuosina 2020–2024?

*

Voit valita kaikki sopivat vaihtoehdot.

arabia

ukraina

somali

farsi/persia

kiina

albania

kurdi

vietnam

turkki

tagalog

thai

bengali

nepali

urdu

romania
sinhala
puola
hindi
portugali
latvia
unkari
bulgaria
swahili
tamil

2. Jos valitsit edellisestä kysymyksestä yhden tai useamman vaihtoehdon, miksi hankinta oli hankalaa?

Jos valitsit useita kieliä, selitä niiden syyt erikseen.

3. Onko joillain kielillä kalliimpaa hankkia aineistoa? *

4. Vaikuttavatko kokoelmien lainausluvut hankintapäätöksiin? *

Esimerkiksi jos jotain kielikokoelmaa lainattiin edellisenä vuonna paljon, hankitaanko sitä sen perusteella enemmän?

kyllä

ei

muu vastaus, mikä

5. Miten usein saatte hankintatoiveita asiakkailta? *

viikoittain

muutaman kerran kuukaudessa

muutaman kerran vuodessa

harvemmin

muu vastaus, mikä

6. Miten usein saatte hankintatoiveita muilta kirjastoilta? *

Hankintatoiveilla ei tarkoiteta tässä yhteydessä siirtokokoelmapyyntöjä.

viikoittain

muutaman kerran kuukaudessa

muutaman kerran vuodessa

harvemmin

muu vastaus, mikä

7. Mistä kielistä olette saaneet viime vuosina (2020–2024) eniten hankintatoiveita ja onko vuosien välillä ollut merkittäviä eroja toiveiden kannalta? ***8. Vaikuttavatko hankintatoiveet hankintapäätöksiin? ***

Jos vaikuttavat, selitä miten.

9. Huomioidaanko hankinnoissa uutuudet? *

Viimeisen 1–5 vuoden sisällä julkaistut teokset.

10. Huomioidaanko hankinnoissa genrekirjallisuus? *

Esimerkiksi jännitys, viihde, fantasia jne.

11. Onko hankittujen kirjojen genre toissijaista, vai pyrittekö hankkimaan kokoelmiin lisää genrekirjallisuutta? ***12. Hankitteko arviolta enemmän vai vähemmän kaunokirjallisuutta kuin tietokirjallisuutta? ***

enemmän

vähemmän

muu vastaus, mikä

13. Hankitteko arviolta enemmän vai vähemmän kielten omaa kirjallisuutta kuin käännöskirjallisuutta? *

enemmän

vähemmän

muu vastaus, mikä

14. Jos kyselyn pohjalta tuli mieleen muuta hankintaan liittyvää asiaa, voit halutesasi kertoa lisää.

Liite 4. Kyselyn yhteydessä lähetetty sähköposti.

Hei,

Olen nyt valmistellut opinnäytetyöhöni kuuluvan hankinta-aiheisen verkkokyselyn. Se on tarkoitettu henkilökunnastanne heille, jotka työskentelevät hankinnan parissa. Voisitko lähettää linkin eteenpäin heille? Odotan kyselyyn noin 1–3 vastausta eli jos koette, että yksikin henkilö riittää vastausten antamiseen niin se on ok.

Kyselyssä on 13 kysymystä ja moni niistä on avoimia kysymyksiä, joten sen täyttämiseen voi mennä aikaa. Avoimiin kysymyksiin voi vastata niin pitkästi tai lyhyesti kuin haluatte. Jos ehditte vastaamaan kyselyyn ensi viikon eli viikon 42 aikana, se olisi hienoa, mutta ei haittaa jos se menee viikolle 43.

Tässä on linkki kyselyyn, ilmoitelkaa jos se ei toimi tai jos siitä tulee kysyttävää:

[linkki]

Kävisikö, jos sovimme vierailustani kirjastoon sen jälkeen, kun olette vastanneet kyselyyn?

Ystävällisin terveisin,

Laura Mälkiä